

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 147

TUTKIMUKSIA

Kaija Lind, Harri Jalonen, Ismo Kantola,
Tuomas Lahtinen, Juha Leimu, Katri Salonen,
Taina Vahtera & Kirsi Angerpuro

TEORIAA JA KÄYTÄNTÖÄ SOPIVASSA SUHTEESSA?

Liiketalouden koulutusohjelman (Salo)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 147

TUTKIMUKSIA

Kaija Lind, Harri Jalonen, Ismo Kantola,
Tuomas Lahtinen, Juha Leimu, Katri Salonen,
Taina Vahtera & Kirsi Angerpuro

TEORIAA JA KÄYTÄNTÖÄ SOPIVASSA SUHTEESSA?

Liiketalouden koulutusohjelman (Salo)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 147

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2012

ISBN 978-952-216-322-6 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2012

ISBN 978-952-216-323-3 (PDF)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Jakelu: <http://loki.turkuamk.fi>

TIIVISTELMÄ

Kaija Lind, Harri Jalonen, Ismo Kantola, Tuomas Lahtinen, Juha Leimu, Katri Salonen, Taina Vahtera & Kirsi Angerpuro

Teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa? – liiketalouden koulutusohjelman (Salo) arviointiraportti

Turun ammattikorkeakoulun raportteja 147

70 s. + 6 liites.

Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 2012.

ISBN 978-952-216-322-6 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

ISBN 978-952-216-323-3 (PDF)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Liiketalouden koulutusohjelman (Salo) arviointi oli järjestyksessä kahdeksas Turun ammattikorkeakoulussa toteutettu koulutusohjelman ristiinarviointi. Tavoitteena on kehittää koulutusohjelmien suunnittelukäytäntöjä, opetuksen toteutusprosesseja, arviointikäytäntöjä sekä toiminnan kehittämisen johtamista.

Ammattikorkeakoulun rehtori nimesi 29.9.2010 Liiketalouden koulutusohjelman (Salo) ristiinarvioinnin kahdeksanhenkisen arviointiryhmän. Rehtorin päätöksessä todettiin, että arviointiryhmän tulee tarkastella laadunvarmistuksen menettelyiden toimivuutta: mm. opetuksen kehittämistä, opetuksen tavoitteiden ja menetelmien yhteensopivuutta sekä osaamisperustaisuutta opetussuunnitelmassa. Arviointiteemat ja kysymykset perustuivat ammattikorkeakoulun strategioihin ja tavoitteisiin, ristiinarvioinnin tavoitteisiin sekä ammattikorkeakoulun arviointiosaamiseen ja kokemukseen. Salon liiketalouden koulutusohjelman strategialähtökohtana korostuvat innovaatiopedagogiikka ja sen määrittelyn mukaisesti innovatiiviset ja monialaiset oppimisympäristöt, työelämäyhteistyö ja yrittäjyys. Koulutusohjelman itsearviointia ohjaavat teemat olivat: koulutusohjelman, opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelu, opetus ja ohjaus, oppimisen ja toiminnan arviointi sekä pedagoginen johtaminen ja kehittäminen. Erillisteemoiksi arvioinnissa valittiin Salo BisnesAkateemia ja harjoitusyritystoiminta.

Koulutusohjelma laati itsearviointiraportin ja toimitti arviointiryhmälle kirjallisia näyttöjä toiminnastaan. Arviointiryhmä perehtyi itsearviointiraporttiin, näyttöihin, Turun ammattikorkeakoulun Messi-intranettiin, verkko-oppimisympäristö Optimaan sekä SoleOPS-järjestelmässä oleviin opetus- ja toteutussuunnitelmiin. Arviointivierailulla 28.11.2011 haastateltiin tulosalueen ja koulutusohjelman johto, opettajia ja opiskelijoita. Kaikki haastattelut tallennettiin ja litteroitiin myöhempää analyysia varten.

Liiketalouden koulutusohjelmassa on panostettu oppimisympäristöjen kehittämiseen. Tällöin on pyritty huomioimaan samanaikaisesti sekä seutukunnan elinkeinoelämän tarpeet että muutokset yleisissä työelämän osaamisvaatimuksissa. Koulutusohjelman oppimisympäristö-kehittämistyön konkreettisenä tuloksena on BisnesAkatemiaksi kutsuttu toimintamuoto. Tässä raportissa käsitellään erikseen kolmea erilaista liiketalouden koulutusohjelman oppimisympäristöä: kaikkien ensimmäisen vuoden opiskelijoiden suorittamat harjoitusyritysoinnit (yrityksen liiketoiminnan perusteet -opintojakso), BisnesAkatemia ja kv-osaajalinja.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelmalla on paljon vahvuuksia. Alueellinen yhteistyö on todellista vuorovaikutusta koulutusohjelman ja eri sidosryhmien välillä, mikä heijastuu positiivisesti opetukseen ja ohjaukseen. Neuvottelukuntatyöskentely on tiivistä. Koulutusohjelman johtaminen on onnistunutta ja kehittämistyöhön on sitouduttu. Koulutusohjelman toiminnan suunnittelu on todellista: ennakoivaa ja eteenpäin pyrkivää. Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Bisnesakatemia on lupaa-va työelämälähtöinen ja kokemuksellinen oppimisympäristö. Opiskelijat ovat itse aktiivisia toimijoita, joilla on opettaja-valmentajien vahva tuki. Harjoitusyritystoiminta on varsin pitkälle kehitetty työelämää simuloiva oppimisympäristö, joka toteuttaa koulutusohjelman valitsemaa pedagogista linjaa ja luo opiskelijoille valmiuksia seuraaviin opiskeluvaiheisiin. Opiskelijat osallistuvat toiminnan kehittämiseen ja opiskelijapalautekäytäntö on toimiva. Erityisesti Bisnesakatemian opiskelijoilla on todellisia vaikutusmahdollisuuksia. Kansallinen verkostoituminen BisnesAkatemian toimintamallin kehittämisessä (Tiimiakatemia, Proakatemia) tarjoaa monia yhteistyömahdollisuuksia Suomessa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Lisäksi koulutusohjelma pyrkii aktiivisesti TKI-toiminnan vahvistamiseen. Opiskelijat ja opettajat ovat myös aktiivisia viestijöitä.

Koulutusohjelmalla on myös kehittämishaasteita. Sen tulee kiinnittää enemmän huomiota teorian ja käytännön yhteensovittamiseen projektiopiskelussa, jossa korostuu liikaa tekemällä oppiminen. Opiskelijan ja opettajan välisessä yhteistyössä reflektio on liian vähäistä. Arviointi painottuu liiaksi opiskelijoiden toimintatapojen arviointiin osaamisen arvioinnin sijaan. Arviointikriteerit ovat paikoin epäselviä. Kv-osaajalinja on jäänyt kehittämistyössä taka-alalle. Lisäksi koulutusohjelman tulee huolehtia, etteivät aktiiviset kummiyritykset kuormitu liikaa toistuvien kontaktien seurauksena. Arviointiryhmä suosittelikin koulutusohjelman oman analyysin pohjalta nousevien hyvien toimintatapojen ja käytänteiden vahvistamista edelleen. Sekä henkilöstön että opiskelijoiden kanssa avoimesti käytävä keskustelu kehittämistarpeista ja -toimista voivat lisätä opiskelu- ja työhyvinvointia sekä ehkäistä niihin liittyviä uhkia innovatiivisuuden kärsimättä.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	9
I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI	12
1.1 Arvioinnin tausta	12
1.2 Arvioinnin kohde ja arviointiryhmä	14
1.3 Arvioinnin teemat ja kysymykset	14
1.4 Arviointiprosessi	17
2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU	19
2.1 Koulutusohjelman sisäinen rakenne ja toiminta	19
2.2 Opetussuunnitelmatyö	21
2.3 Toteutussuunnitelma	24
3 ALUEELLINEN YHTEISTYÖ, VIESTINTÄ JA VERKOSTOITUMINEN	26
3.1 Alueellinen yhteistyö	26
3.2 Verkostoituminen	27
3.3 Viestintä	29
4 TUTKIMUS- KEHITYS- JA INNOVAATIOTOIMINTA	31
4.1 Painopisteenä joustavuus	31
4.2 Haasteita ja tulevaisuudennäkymiä	32
5 OPPIMISYMPÄRISTÖT	35
5.1 Projektiopiskelu	36
5.2 Harjoitusrytitys	39
5.3 Opiskelu BisnesAkateemiassa	42
5.4 Opiskelu sähköisen liiketoiminnan kv-osaaaja / International e-Business -suuntautumisvaihtoehdossa	49
5.5 Ohjaus ja tuutorointi koulutusohjelmassa	52
5.6 Joustavat opintopolut	54
5.7 Kansainvälisyys	56

6	OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI	58
7	JOHTAMINEN JA PEDAGOGINEN KEHITTÄMINEN	61
7.1	Muutoksen johtaminen ja muutokseen sitoutuminen	62
7.2	Toimintasuunnitelma ja seuranta	63
7.3	Opiskelijapalaute ja opiskelijoiden osallistuminen kehittämiseen	64
8	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	66
8.1	Vahvuudet	66
8.2	Heikkoudet	67
8.3	Suosituks	67
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	71

ESIPUHE

AMMATILLINEN KASVU AMMATTIKORKEAKOULUN TEHTÄVÄNÄ

Turun ammattikorkeakoulun laatu järjestelmä pyrkii tehtävänsä mukaisesti varmistamaan tavoitteiden saavuttamisen. Ristinarviointi on tärkeä laadunvarmistuksen menettelytapa, joka on sidoksissa säädöksiin, koulutuspolitiikkaan sekä ammattikorkeakoulun strategian mukaisiin pyrkimyksiin. Strategiassaan Turun ammattikorkeakoulu on määritellyt profiilikseen innovaatiopedagogiikan.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on ammattikorkeakoululain mukaan mm. tukea yksilön ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun lukusuunnitelmista voidaan havaita, että opintoihin sisältyy ammatillinen kasvun opintojakso, jota toteutetaan koko opiskelun läpäisevänä juonteena. Tämä opintojakso pyrkii hyödyntämään erilaisia koulutuksessa olevia elementtejä opiskelijan ammatillista kasvua tukevasti. Ammatillista kasvua tukeva tehtävä yhdistyy luontevalla tavalla innovaatiopedagogiikkaan.

Ammatillisessa kasvussa oleellista on yhdistää teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa. Turun ammattikorkeakoulun innovaatiopedagogiikan mukaan se tapahtuu integroimalla harjoittelu, opinnäytetyö, tutkimus- ja kehityshankkeet, kansainvälistyminen, yrittäjyys ja palvelutoiminta toisiinsa sopivalla tavalla ja opiskelijan ammatillista kasvua edistäen.

Turun ammattikorkeakoulu pyrkii pintaoppimisen sijasta saamaan aikaan asiantuntemusta siten, että erilaiset oppimistavat täydentävät toisiaan oppimista syventäen. Ammatillisen kasvun edellytyksenä asiantuntijuuteen on monien korkeakoulun toimintojen yhdistäminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Asiantuntemusta voidaan näin kehittää asteittain etenevillä ongelmanratkaisutehtävillä. Oppija ottaa itselleen yhä vaativampia haasteita. Ammatilliseen koulutukseen sisältyy usein edeltävien opintojen vaatimuksia oppimistehtävien tullessa entistä haastavimmiksi.

Ammattikorkeakoulut poikkeavat perinteisistä yliopistoista siten, että yliopistojen koulutus sisältää paljon luentoja, kirjallisuutta ja tenttejä laajan tiedollisen perustan luomiseksi oppimiselle. Yliopistoissa ei ole yhtä paljon yhteistoinnallista ja verkostoihin perustuvaa oppimista kuin ammattikorkeakouluissa, mihin vaikuttanee opettajakoulutusvaatimuksen puuttuminen yliopistopettajilta. Harjoittelu sisältyy yliopistokoulutukseen vain verrattain harvoissa oppiaineissa. Ammattikorkeakoulujen kaikkiin koulutusohjelmiin sisältyy vähintään puoli vuotta kestävä harjoittelu.

Verrattain uutena ja merkitystään lisäävänä elementtinä ammattikorkeakoulun opetukseen yhdistyy soveltava tutkimus- ja kehitystyö, jolla opiskelijoille luodaan valmiuksia osallistua työelämän kehittämistehtäviin. Osaaminen ei perustu pelkästään tietoon ja lahjakkuuteen, vaan sitä voidaan syventää harjoittelulla ja työelämän kanssa tehtävillä projekteilla. Opinnäytetyö on luontevaa tehdä harjoiteluun tai tutkimus- ja kehityshankkeen aikana, jolloin opintoja voidaan nopeuttaa ja samalla tehdä opinnäytetyö kirjoituspöytätyötä realistisemmaksi.

Tutkimus- ja kehityshankkeen suunnitelmassa tulee olla jokin innovatiivinen elementti tai hyötynäkökohta tullakseen tilaajan tai rahoittajan taholta hyväksytyksi. Innovaatiot voivat olla inkrementaalisia eli jatkuvan parantamisen periaatteeseen perustuvia pieniä parannuksia olemassa oleviin tuotteisiin, palveluihin tai toimintatapoihin (prosesseihin). Ne voivat olla myös kokonaan uusia, jolloin voidaan puhua radikaaleista innovaatioista. Ammattikorkeakoulujen soveltava tutkimus- ja kehitystyö tuottaa tavallisesti inkrementaalisia amatillisen kasvun kaltaisia innovaatioita. Radikaalit innovaatiot edellyttävät eksploraatiivista eli uutta kartoittavaa tutkimusta.

Alueella toimivien yritysten ja muiden asiakkaiden tarpeet eivät tyypillisesti noudata korkeakoulun koulutusohjelmarajoja tai oppiaineita. Sen vuoksi ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehityshankkeissa on jäseniä monilta eri osaamisalueilta. Amatilliseen kasvuun tulee sisältyä monialaisuus, sillä asiantuntijat toimivat työelämässä monialaisissa toimintaympäristöissä. Turun ammattikorkeakoulun monialaiset tulosalueet tukevat soveltavaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, joka on osoittanut kykynsä vastata työelämän tarpeisiin.

Turun ammattikorkeakoulu on maamme menestynein korkeakoulu Euroopan unionin rahoittaman Erasmus Lifelong Learning -ohjelman hankkeissa. Turun ammattikorkeakoululla on ollut 28 % kaikista yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vuosina 2007–2012 saamista hankkeista. Lisäksi Turun ammatti-

korkeakoululla on kolmasosa maamme ammattikorkeakoulujen patenteista. Hyvää menestystä täydentää runsaan 10 % osuus Cenral Baltic -ohjelman hankkeista. Turun ammattikorkeakoulu on myös aktiivinen toimija strategisen huippuosaamisen keskittymissä. Näillä saavutuksilla voidaan todeta, että Turun ammattikorkeakoulu on onnistunut erinomaisesti profiilinsa mukaisen innovaatiopedagogiikan toteuttamisessa. Omalta osaltaan hyvällä laatutyöllä on ollut merkitystä tulosten saavuttamisessa.

Juha Kettunen

Turun ammattikorkeakoulun rehtori

I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI

I.1 ARVIOINNIN TAUSTA

Korkeakoulujen arviointineuvosto on toteuttanut vuodesta 2005 lähtien korkeakoulujen laatu järjestelmien auditointeja. Niiden tavoitteena on tukea korkeakouluja niiden kehittäessä laatu järjestelmiään korkeakoulujen eurooppalaisen laadunvarmistuksen periaatteiden (ENQA 2009) mukaisesti. Auditoinnin kohteena on laatu järjestelmä, jonka kukin korkeakoulu on kehittänyt omista lähtökohdistaan ja omien tavoitteidensa mukaisesti. Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) toteuttamissa auditoinneissa arvioidaan laatu järjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja dynaamisuutta, jolloin näkökulmina ovat laadunhallinnan menettelytapojen kattavuus, toimivuus ja vaikuttavuus. Auditoinnissa arvioidaan, miten hyvin laatu järjestelmä vastaa strategisen johtamisen ja toiminnanohjauksen tarpeisiin. (KKA 2010.)

Tutkintotavoitteisen koulutuksen osalta auditoinnissa tarkastellaan myös laadunhallinnan menettelyiden vaikutusta toiminnan tuloksiin. Tuloksia verrataan korkeakoulun itse asettamiin tavoitteisiin. Pyrkimyksenä on kiinnittää huomiota laadunhallinnan vaikuttavuuteen. (KKA 2010.)

Turun ammattikorkeakoulu läpäisi KKA:n organisoiman laatu järjestelmän auditoinnin hyväksytysti tammikuussa 2010. Auditointiraportissa todetaan, että Turun ammattikorkeakoulun laatu järjestelmä kattaa varsin hyvin ammattikorkeakoulun toiminnot. Laadunvarmistuksen keskeiset menettelytavat muodostavat eheän kokonaisuuden ja menettelytavat ovat pääosin yhtenäiset eri tulosalueilla. Laatu järjestelmä rakentuu jatkuvan kehittämisen mallin pohjalle.

Auditointiraportissa todetaan, että koulutuksen laadunvarmistuksen menettelyistä koulutusohjelmien ristiinarviointi on hyvä käytäntö, josta kannattaa jatkossa kehittää keskeinen osa laatu järjestelmän toimivuuden arviointia. Ristiinarviointia varten kootaan Turun ammattikorkeakoulun asiantuntijoista koos-

tuva arviointiryhmä, jonka tehtävänä on toteuttaa tietyn ennalta määritellyn koulutusohjelman kehittävä arviointi. Arviointiryhmä kootaan aina erikseen kunkin valitun koulutusohjelman arviointia varten. Koulutusohjelmien ristiinarvioinnit aloitettiin vuonna 2007. Tässä raportissa kuvataan järjestyksessä kahdeksannen ristiinarvioinnin toteutus ja tulokset. Arvioinnin kohteena on Salossa toimiva liiketalouden koulutusohjelma.

Kansallinen korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen työryhmä (Opetusministeriö 2004) painotti, että laatujärjestelmä vaatii tuekseen laajasti omaksutun laatukulttuurin eli yksilöllisen ja kollektiivisen sitoutumisen laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Ristiinarvioinnit vahvistavat osaltaan arviointiosaamista ja laatukulttuuria koko ammattikorkeakoulussa. Ristiinarviointi on arviointiryhmän ja arvioitavan koulutusohjelman kehittymisprosessi, jossa olennaista on muutoksen ja kehityksen tukeminen eikä sovittujen menettelytapojen toteutumisen seuranta. Arvioinnilla kehitetään koulutusohjelmien suunnittelukäytäntöjä, opetuksen toteutusprosesseja, arviointikäytäntöjä sekä toiminnan kehittämisen johtamista. Ristiinarviointi kattaa näin jatkuvan parantamisen laatusyklin kaikki vaiheet. Turun ammattikorkeakoulussa koulutusohjelman ristiinarviointi on määritelty arviointiprosessiksi, jossa

- eri tulosalueiden ja toimintojen edustajat arvioivat toisen tulosalueen toimintoja yhden koulutusohjelman kehyksessä ja perehtyvät samalla koulutusohjelman arviointiin käytännössä
- arviointiosaaminen vahvistuu ja kumuloituu kattavasti ammattikorkeakoulun eri yksiköissä
- arviointiyhteistyö on luonteeltaan myönteistä ja rakentavaa vuorovaikutusta, mikä osaltaan tuottaa mahdollisuuksia oppia muiden kokemuksista ja näkemyksistä
- noudatetaan kehittävän arvioinnin periaatetta
- noudatetaan sovittuja eettisiä periaatteita
- tuotetaan dokumentoitua tietoa korkeakoulutuksen laadusta
- levitetään hyviä käytänteitä koko ammattikorkeakoulussa.

1.2 ARVIOINNIN KOHDE JA ARVIOINTIRYHMÄ

Rehtori päättää arvioitavista koulutusohjelmista ja nimittää arviointiryhmät kehityspäällikön esittelystä. Ammattikorkeakoulun johtoryhmässä 24.3.2009 sovittiin, että liiketalouden koulutusohjelma (Salo) Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueelta osallistuu koulutusohjelmien ristiinarviointiin vuonna 2011.

Rehtori nimitti kehityspäällikön esityksestä liiketalouden (Salo) koulutusohjelman arviointiryhmään seuraavat henkilöt:

- Kaija Lind, koulutusjohtaja, puheenjohtaja
- Harri Jalonen, yliopettaja
- Ismo Kantola, kehityspäällikkö
- Tuomas Lahtinen, opiskelijaedustaja
- Juha Leimu, koulutuspäällikkö
- Katri Salonen, aluekehityspäällikkö
- Taina Vahtera, lehtori
- Kirsi Angerpuro, suunnittelija, sihteeri

Rehtorin päätöksessä todetaan, että arviointiryhmän tulee tarkastella laadunvarmistuksen menettelyiden toimivuutta: mm. opetuksen kehittämistä, opetuksen tavoitteiden ja menetelmien yhteensopivuutta sekä osaamisperustaisuutta opetussuunnitelmassa.

1.3 ARVIOINNIN TEEMAT JA KYSYMYKSET

Arviointiteemat ja kysymykset perustuvat ammattikorkeakoulun strategioihin ja tavoitteisiin, ristiinarvioinnin tavoitteisiin sekä ammattikorkeakoulun arviointiosaamiseen ja kokemukseen. Toiminnan laatu löytää lähtökohtansa ja tavoitteensa määrittelyistä strategioista. Turun ammattikorkeakoulun strategisen suunnitelman mukaisesti myös Salon liiketalouden koulutusohjelman strategialähtökohtana korostuvat innovaatiopedagogiikka ja sen määrittelyn mukaisesti innovatiiviset ja monialaiset oppimisympäristöt, työelämäyhteistyö ja yrittäjyys.

Itsearviointia edeltävässä vaiheessa tulosalueen johtaja ja koulutuspäällikkö voivat täydentää arviointikysymyksiä koulutusohjelman kannalta keskeisistä arvioitavista kohteista. Yleisten ja yhteisten teemojen lisäksi voidaan keskittyä arvioimaan koulutusohjelmalle tärkeitä asioita.

Koulutusohjelman arvioinnin kohteista käytiin keskustelu 19.5.2011 arviointiryhmän, koulutusohjelman koulutuspäällikön ja tulosalueen koulutusjohtajan kanssa. Tällöin sovittiin arvioinnin aikataulusta ja painoalueista. Arviointikohteeksi rajattiin nuorten koulutus. Erillisteenä valittiin Salo BisnesAkatemia ja harjoitusyritystoiminta.

Koulutusohjelman itsearviointia ja ulkoista arviointia ohjaavat teemat ja kysymykset olivat seuraavat:

A. KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU

- Miten ammattikorkeakoulun strategia ohjaa koulutusohjelman, opetussuunnitelman (OPS) ja opetuksen suunnittelua?
- Miten laaditaan koulutusohjelman toimintasuunnitelma? Ketkä siihen osallistuvat?
- Miten opetussuunnitelmassa on otettu huomioon kansainvälisyys?
- Miten tulevaisuuden työelämän vaatimukset tunnistetaan?
- Miten opetussuunnitelma laaditaan? Miten OPS-tyo on vastuutettu ja ketkä siihen osallistuvat?
- Miten OPS-työssä suunnitellaan oppimisprosessi (OPS-vuositeemat)? Millainen pedagoginen lähtökohta ohjaa opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelua?
- Miten opintojen arviointi ja mitoitus suunnitellaan?
- Miten suunnitellaan ohjauksen sekä tutkimus- ja kehittämistyön integrointi opetussuunnitelmaan?
- Harjoitusyritystoiminta (opintojaksojen integrointi, OPS-näkökulma)
- Salo Bisnes Akatemia (alkaa syksyllä 2011, OPS-näkökulma)

Koulutusohjelma toimittaa 3–5 kpl näyttöjä, ainakin harjoitusyritystoiminnasta ja Salo BisnesAkatemiasta.

B. OPETUS JA OHJAUS

- Missä yhteydessä ja milloin koulutusohjelmassa käydään keskustelua käytettävistä opetusmenetelmistä? Miten pedagogiset valinnat on määriteltä?
- Miten opetus järjestetään? Millaista on koulutusohjelman opettajien yhteistyö opetuksessa ja opiskelijoiden ohjauksessa? Arvioi, miten hyvin opetusmenetelmät sopivat oppimistavoitteisiin.
- Harjoitusyrittäjätoiminta (opintojaksojen integrointi, OPS-näkökulma)
- Salo Bisnes Akatemia (alkaa syksyllä 2011, OPS-näkökulma)
- Miten HOPS (henkilökohtainen opintosuunnitelma) -ohjaus toimii? Tuutorointikäytäntö 1. vuonna
- Miten opetussuunnitelmassa mahdollistetaan joustavat opintopolut? (mm. vapaasti valittavat opinnot, Virtuaali-AMK, joustava opinto-oikeus eli JOO-opinnot)
- Miten koulutusohjelmassa tunnustetaan riittävän varhaisessa vaiheessa opiskelijat, joiden opinnot ovat viivästyneet? Mitä toimenpiteitä tästä seuraa?
- Miten työelämäyhteyksiä ja koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystyötä hyödynnetään opiskelijan oppimisessa ja opetuksessa?
- Mitä yhteistyötä koulutusohjelma tekee muiden koulutusohjelmien kanssa ja yli tulosalueiden? mm. monialainen yhteistyö Salossa, Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueen sisällä ja monialaisesti
- Ulkoinen viestintä Salon alueella
- Miten tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään opetuksessa (mm. Connect Pro)?
- Miten kansainvälistymisen näkökulma toteutuu eri opintojaksoissa? Kenen vastuulla tämä on?
- Hanketoiminta (suuret tutkimus- ja kehityshankkeet, mitä esteitä?)

Koulutusohjelma toimittaa 3–5 kohdasta näytön.

C. OPPIMISEN JA TOIMINNAN ARVIOINTI

- Osaamisperustainen arviointi: miten arvioidaan, ovatko opiskelijat saavuttaneet koulutuksen tavoitteena olevat osaamistavoitteet (kompetenssit)?
- Miten opiskelijat saavat palautta oppimisestaan?
- Arviointimenetelmien kuvaus: laadullinen arviointi? prosessiarviointi ja tuotosarviointi? itsearviointi- ja vertaisarviointi? arviointi projektio opiskelussa?
- Millaiset ovat opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet (mm. opiskelijapalautte)? Miten opiskelijoiden osallistuminen on organisoitu?

Koulutusohjelma toimittaa 3–5 kohdasta näytön.

D. PEDAGOGINEN JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

- Mitä koulutusohjelman yhteinen pedagoginen kehittäminen tarkoittaa käytännön toimintana? Milloin ja missä sitä tehdään? Case BisnesAkademian
- Miten koulutusohjelman opettajia tuetaan ”uuteen opettajuuteen” (hanketoiminta, kv-yhteistyö, työelämäyhteistyö jne.)?
- Mitkä ovat seuraavat suunnitellut askeleet koulutusohjelman kehittämisessä?
- Kuvaa, miten tämä raportti on tehty ja ketkä ovat osallistuneet sen laatimiseen?

1.4 ARVIOINTIPROSESSI

Arviointiryhmä perehtyi itsearviointiraporttiin ja pyysi sen jälkeen koulutusohjelmalta vielä lisämateriaalia arvioinnin tueksi. Arviointivierailua varten arviointiryhmä laati haastattelukysymykset. Haastateltavat ryhmät olivat koulutusohjelman johto, opettajat ja opiskelijat. Arviointiryhmä oli valmistautunut vierailuun perehtymällä itsearviointiraporttiin ja siihen liittyviin koulutusohjelman valitseisiin kirjallisiin näyttöihin, pyydettyyn lisämateriaaliin, Turun ammattikorkeakoulun Messi-intranettiin (jatkossa Messi), verkko-oppimisympäristö Optimaan (jatkossa Optima) sekä SoleOPS-järjestelmässä oleviin ope-

tus- ja toteutussuunnitelmiin. SoleOPS-järjestelmä jäsentää opetussuunnitelman ja sen toteutussuunnitelmat kokonaisuudeksi. Järjestelmä ohjaa toteutussuunnitelman kirjoittamista ja määrittää siinä esitettävät asiat. SoleOPS-järjestelmän käyttöönotto on Turun ammattikorkeakoulun eri koulutusohjelmissa meneillään eri vaiheissa.

Liitteessä 2 on arviointivierailun ohjelma. Liiketalouden koulutusohjelman (Salo) arviointiprosessin kulku on esitetty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. *Liiketalouden koulutusohjelman (Salo) arviointiprosessi.*

Ajankohta	Vaihe
24.3.2009	Ammattikorkeakoulun johtoryhmässä sovittiin liiketalouden koulutusohjelman (Salo) osallistumisesta ristiinarviointiin vuonna 2011
29.09.2010	Arviointiryhmän nimeäminen
19.05.2011	Arviointi räätälöitiin ja aikataulutettiin koulutusjohtajan ja koulutuspäällikön kanssa
20.05.– 16.10.2011	Itsearviointin tekeminen (koulutusohjelma)
17.10.– 27.11.2011	Perehtyminen itsearviointiraporttiin ja taustamateriaaliin, arviointiryhmän koulutus, työjaosta ja vastuista sopiminen, arviointivierailuun valmistautuminen
28.11.2011	Arviointivierailu
29.11.2011– 12.9.2012	Raportointi (arviointiryhmän työskentelyä)
27.11.2012	Raportin julkistaminen ja arviointiryhmän palautetilaisuus koulutusohjelmalle

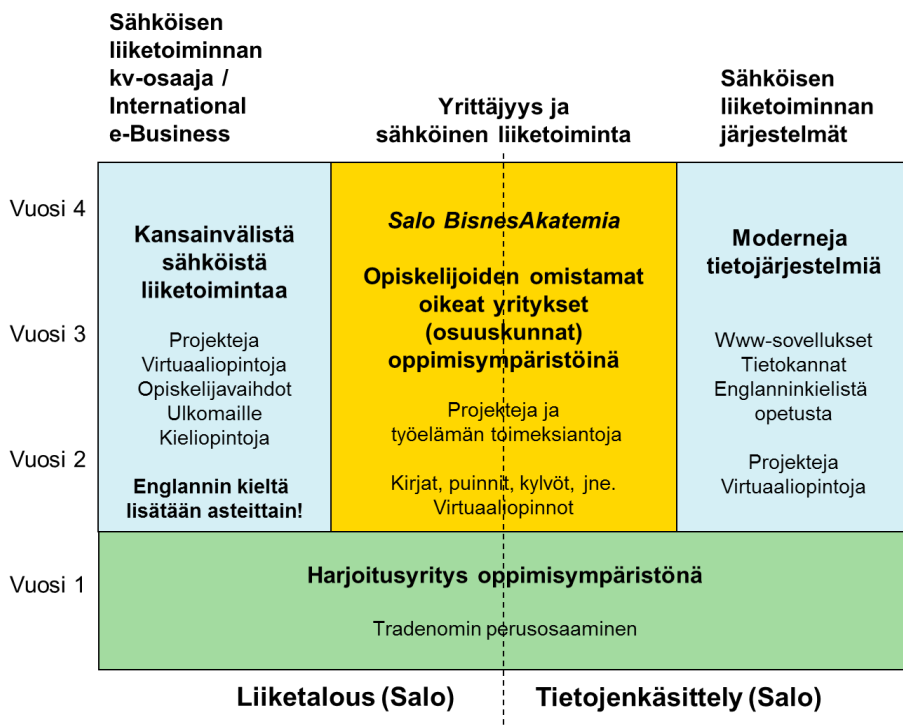
2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU

2.1 KOULUTUSOHJELMAN SISÄINEN RAKENNE JA TOIMINTA

Liiketalouden koulutusohjelma toimii Salossa kiinteässä yhteistyössä tietojenkäsittelyn koulutusohjelman kanssa. Molemmille koulutusohjelmille luo yhtenäisen perustan ensimmäiseen opintovuoteen sijoittuva laaja harjoitusyritys oppimisympäristönä -opintokokonaisuus, jossa molempien koulutusohjelmien opiskelijat suorittavat ”sekaryhmissä” 15 opintopisteen laajuisen yrityksen liiketoiminnan perusteet -opintojakson (YLP).

Ensimmäisen opintovuoden jälkeen liiketalouden opiskelijat voivat valita kahdesta suuntautumisvaihtoehdosta: sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja / International e-Business tai yrittäjäyys ja sähköinen liiketoiminta. Viimeksi mainittu toteutuu tietojenkäsittelyn koulutusohjelman kanssa yhteisenä Salo BusinessAkatemiana.

Kuviossa 1 on esitetty koulutuksen organisaatiomalli. Kv-osaajalinjaa ei ole rakenteellisesti juurikaan muutettu sen jälkeen kun aiempi kaksikielinen koulutusohjelma International Business/Internazionale Betriebswirtschaft lakkautettiin ja kv-osaajalinja muodostettiin liiketalouden koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehdoksi BusinessAkatemian rinnalle.

KUVIO 1. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien suuntautumisvaihtoehtorakenne (Lähde: Turun AMK:n OPS 2010-).

Koulutusohjelmaa oppimisympäristönä on kehitetty innovatiivisin ratkaisuin muutaman viime vuoden aikana, erityisesti BisnesAkademia-mallissa. Muutosten positiivinen vaikutus ilmenee mm. selvästi parantuneena opiskelijatytyväisyyssarviona sekä tutkintojen määrän lisääntymisenä.

TAULUKKO 2. Tilastolukuja: liiketalouden koulutusohjelma (Salo). Lähde: Turun ammattikorkeakoulu.

Liiketalouden koulutusohjelma (Salo), nuorten koulutus	2009	2010	2011
Läsnäolevien opiskelijamäärä normiajalla (normiajalla + 1 vuosi)	144 (11)	151 (12)	143 (19)
Ensisijaiset hakijat/aloituspaikat	1,8	2,3	1,8
Opiskelijatytytyväisyys	2,7	3,0	3,6
Tutkintojen määrä	23	23	26
Tutkinnon suorittaneet / 5 vuotta aikaisemmin aloittaneet (%)	53,8	80,8	70,4
Eroamisaste, normiaikaiset nuoret	6,8	3,8	6,2

Kevään 2012 yhteishaun tilastoissa on myös nähtävissä hakijamäärän lisääntyminen (ensisijaiset hakijat/aloituspaikat = 3,0) mikä kertonee koulutusohjelman vetovoiman paranemisesta.

2.2 OPETUSSUUNNITELMATYÖ

Koulutusohjelman itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman opetus-suunnitelmaa ja toimintaa suunniteltaessa on pyritty opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ohjauksen lisäksi huomioimaan Salon kaupungin elinkeinopoliittinen ohjelma ja Turun ammattikorkeakoulun strategiset linjaukset. OKM:n ohjeistuksen mukaan ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmat rakennetaan ympäröivän elinkeinoelämän palveluiden kehittymistä ja työntekijätarpeita huomioiden. Strategiassaan Turun ammattikorkeakoulu linjaa, että ammattikorkeakoulun profilina on monialaisuuteen perustuva innovaatiopedagogiikka, jossa yrittäjäyys, soveltava tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminta ja kansainvälisyys kytetään opetukseen Varsinais-Suomen työpaikoilla hyödynnettävien innovaatioiden tukemiseksi.

Itsearviointiraportissa koulutusohjelman edustajat kertovat, että heillä ei ole koulutusohjelmassa käytössä systemaattista prosessia työelämän vaatimusten tunnistamiseen tulevaisuudessa. Koulutusohjelma on kuitenkin jatkuvassa

ja luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa toimintaympäristönsä kanssa, mikä tuottaa tietoa tulevaisuuden näkymistä ja osaamistarpeista alueella. Koulutusohjelma esittää esimerkkejä siitä, miten alueen työelämän asettamiin tarpeisiin on vastattu. Näitä ovat muun muassa Salo BisnesAkatemiaan kehitetty toimintamalli, aktiivinen ja kattava neuvottelukuntatoiminta sekä koulutusohjelman avoimuuspolitiikka Työelämän vaatimusten tunnistamisessa koetaan kuitenkin myös hankaluuksia – tulevaisuus ei aina ole ennakoitavissa.

Haastatteluissa tuli esille, että koulutusohjelma kehittää toimintaa tiiviissä yhteistyössä Salon seudun yritysten kanssa neuvottelukuntatyöskentelyssä. Koulutusohjelman, opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelua tukee osaltaan myös Salon lukioiden kanssa tehtävä yhteistyö, joka konkretisoituu lukukausittaisina tapaamisina lukioiden rehtoreiden ja opinto-ohjaajien kanssa, sekä yhteisesti järjestettyjen tapahtumien muodossa.

Itsearviointiraportissa kuvataan, että pedagogisesti opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelua ohjaa ryhmä- ja tiimioppimisen ajatus, joka on yhdistelmä eri menetelmiä (problem basic learning eli PBL, action learning, competence based learning, task based learning jne.) ja tekoja. Tavoitteena on yhdistää oppiminen ja työ siten, että työn ja koulutuksen välille ei synny selkeää rajaa.

Opetussuunnitelma antaa ensimmäisestä lukuvuodesta alkaen mahdollisuuden opiskella harjoitusyrityksissä oikeaa yritystoimintaa simuloiden. Toisen vuoden alusta alkaen opiskelu BisnesAkatemia-suuntautumismallissa etenee opiskelijoiden perustamissa osuuskunnissa eli tiimiyrityksissä. Ne ovat opiskelijoiden itse suunnitteleimia ja organisoimia ”todellisia yrityksiä”, jotka toimivat oppimisyhteisöinä. Sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja-suuntautumismallissa hyödynnetään perinteisempiä ratkaisuja ja painotetaan kansainvälisyyden näkökulmaa. Molempia suuntautumismallia käsitellään tarkemmin edempänä tässä raportissa. Itsearviointiraportissa on kuvattu suuntautumismallirakenne, joka on esitetty tässä raportissa kuviossa 1. Lukusuunnitelmaan kirjatut OPS-vuositeemat suuntaavat oppimisprosessia vain väljästi, jättäen mahdollisuuden henkilökohtaisille valinnoille.

Koulutusohjelmassa käytössä oleva opetussuunnitelma on rakenteellisesti opiskelijan näkökulmasta vaihtoehtoisia opiskelutapoja tarjoava. Opiskelijalle tarjotaan oppiaineiden valinnaisuutta ja erilaisia suuntautumismallivaihtoehtoja, joiden rajojen yli voi valita opintoja. Osan opinnoista voi toteuttaa perinteisestä luokkaopetuksesta poikkeavasti projektioppimisena käytännön asiakasprojek-

teissa, joissa oppijalla on vastuu osaamisensa ylläpitämisestä, kehittamisestä ja verkostoitumisesta. Opetussuunnitelman valinnaisuuden mahdollistavana rakenne tuo mukanaan myös uusia työtapoja opettajille. Uudistuksilla on opiskelijoille toivottujen oppimishyötyjen rinnalla tavoiteltu opettajien yhteistyön tiivistymistä ja monipuolistumista. Aihetta käsitellään tarkemmin luvussa 5 Oppimisympäristöt.

Edellisten opetussuunnitelmaa suuntaavien asioiden lisäksi opettajat nostivat haastattelussa esiin pedagogiikan kehittämiseen valmentavat koulutukset, joiden koettiin kannustavan ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman ja opetuksen kehittämistä sellaiseen suuntaan, että oppiminen voisi toteutua yhteistoiminnallisesti ja kokemuksellisesti. Lisäksi opetussuunnitelmaa on suunnannut opiskelijapalaute. Opiskelijat ovat esittäneet toiveita teoreettisten sisältöjen ja käytännön osaamisen yhdistämisestä. He ovat myös toivoneet opintojen valinnaisvaihtoehtoihin lisää liikkumavaraa. Haastattelussa eräs opettaja toteaa:

No tähän nykyseen rakenteeseen varmaan on päädytty, pitkän prosessin kautta eli kaikki nämä koulutukset joita meillä on ollu. Ja sit toisaalta se mikä on noussu opiskelijapalautteesta et siellä on, hyvin voimakkaasti muun muassa harjotusyritystyöskentely niin sit osuuskuntatyöskentelyn myötä noussu tällöinen teorian ja käytännön läheisempi yhdistäminen. Et kyllä varmaan tää on se kombinaatio mitä kautta ollaan tähän päädytty tähän nykyseen opsiin. Jossa on nää tietyt sv:t mutta kuitenkin voidaan sitte joustavasti valita toisesta sv:stä toiseen ja päinvastoin. Et kyl se on tää opiskelijapalaute ja nää meidän omat oppimiskokemukset. Se on luonu sen pohjan mut sit varmaan yksittäisiä kokemuksia ihmisillä erilaisia mut mä sanoisin et perusperiaatteet on siinä.

Haastattelujen perusteella ilmenee, että tähänastisen kokemuksen perusteella opetussuunnitelma tuottaa sitä, mihin sillä on pyritty. Opettajien välinen ja opiskelijoiden keskinäinen yhteistyö on lisääntynyt jonkin verran. Opettajien ja opiskelijoiden toimiminen yhteisten projektien parissa tuottaa lisää myös opettajien ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä. Opiskelijoilla on tällä opetussuunnitelmarakenteella erilaisia vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa opintonsa. Projekteissa työskentely ja yksilöllisten oppimispolkujen rakentamisen helpottaminen mahdollistavat joidenkin oppijoiden kohdalla hyvin käytännön osaamisen yhdistymisen teorian ja käytännön välillä.

Saavutettujen hyötyjen lisäksi koulutusohjelmassa on käytännön kokemusten perusteella havaittu myös opetussuunnitelman kehittämistarpeita. Ne liittyvät opetuksen toteuttamisen kehittämiseen paremmin opetussuunnitelman antamia mahdollisuuksia vastaaviksi. Tässä kehitystarpeena koulutusohjelman oman arvioin mukaan on riittävien resurssien järjestäminen opettajille. Lisäksi opiskelijoiden ohjausta tulee kehittää siten, että projekteissa ja muussa käytännössä oppimisessa käsiteltävien asioiden ja toimintojen teoreettinen perustelu vahvistuu. Koulutusohjelma pyrkii myös lisäämään työelämäjaksoja alueellisessa yhteistyössä.

2.3 TOTEUTUSSUUNNITELMA

Ammattikorkeakouluissa opetussuunnitelman mukainen opetuksen sisältö ja opetuksen toteutustapa kuvataan konkreettisesti toteutussuunnitelmissa. Suunnitelmat toimivat opettajien työn tukena ja toisaalta opiskelijoille opintojen suunnittelun apuna. Turun ammattikorkeakoulussa on siirrytty sähköisen SoleOPS-järjestelmän käyttöön. Toteutussuunnitelmissa on nähtävissä opetuksen kokonaisuus opintojaksolle ilmoittautumisesta arvioinnin kuvaamiseen ja opintojaksopalautteeseen asti.

Koulutusohjelman arviointiryhmälle toimittamissa toteutussuunnitelmissa näkyy, että toteutus kirjataan Turun ammattikorkeakoulun käytännön mukaisesti. Myös SoleOPS-järjestelmässä olevien toteutussuunnitelmien perusteella järjestelmän edellyttämä kirjaamistapa on vuoden 2011 ryhmän osalta pääosin koulutusohjelman käytäntönä. Toteutussuunnitelmassa kuvaukset eivät kuitenkaan kaikkien opintojaksojen osalta ole sillä tavoin tarkkoja, että esimerkiksi uusi opiskelija saisi niistä selkeän kuvan opintojakson sisällöistä ja opetuksen etenemisestä lukukauden kuluessa.

Opiskelijan opintoihin käyttämän työmäärän kuvaus on yksi toteutussuunnitelmissa esitettävä kohta. Toteutussuunnitelmissa on kirjattu suoritettavat opintopisteet, mutta koulutusohjelmassa hyväksytään se, että opiskelijat osallistuvat opintojaksoille erilaisella tuntimäärällä ja sisällöllisestikin erilaisella panoksella. Opiskelijoiden työmäärän ja suoritettujen opintopistemäärän määrittely on haasteellista erityisesti niissä opinnoissa, jotka sisältävät paljon itsenäistä tai ryhmissä toteutuvaa projektityöskentelyä. Opintojaksosta kertyvä pistemäärä voi vaihdella opiskelijan henkilökohtaisesta panostuksesta ja suoritustavasta riippuen. Toteutussuunnitelmissa mainittua opintopistemäärää siis

”räätälöidään” tarvittaessa opiskelijakohtaisesti. Suorituksen laajuudesta neuvotellaan opintojakson loppupuolella tai sen päätyttyä ohjaavan opettajan ja opiskelijan välisissä ohjauskeskusteluissa sekä tuutoropettajien ja opiskelijoiden kehityskeskusteluissa. Tätä käytäntöä ei ole esitelty toteutussuunnitelmissa.

Opettajien ja opiskelijoiden haastatteluissa kävi ilmi, että runsas ryhmä- ja projektityöskentely aiheuttaa joillekin opiskelijoille yli- ja toisille alikuormittumista. Tähän ei voida opiskelutapojen tilannesidonnaisuudesta johtuen vaikuttaa toteutussuunnittelulla. Kuormittumisen ja suoritettavien opintopisteiden seuranta tehdään opiskelijoiden työajanseurannan kautta, mutta tätä voisi opettajien mielestä edelleen kehittää.

Oppimisen arvioinnin kuvaukset toteutussuunnitelmissa vaihtelevat. Oppimisen arviointiasteikot on esitetty esimerkiksi asteikoilla 1–5 tai hyväksytty/täydennettävä. Näiden asteikkojen perusteluja kriteereinä tai arviointikehikkojen muodossa ei ole avattu. Runsasta ryhmätyöskentelyä sisältävien opintojaksojen toteutussuunnitelmissa ei ole kuvattu, miten yksilön suoritus arvioidaan suhteessa ryhmän toimintaan ja millä kriteereillä painotetaan esimerkiksi asian teoriaosaamista, käytännön osaamista tai ryhmätyötaitoja.

3 ALUEELLINEN YHTEISTYÖ, VIESTINTÄ JA VERKOSTOITUMINEN

3.1 ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

Itsearviointiraportti kertoo Salon liikelatouden koulutusohjelman harjoittaman alueellisen yhteistyön vahvasta vaikutuksesta toteutuneeseen opetukseen ja ohjaukseen. Raportin mukaan koulutusohjelman toiminnan kehittämisessä on huomioitu sekä Turun ammattikorkeakoulun strateginen painopiste, innovaatiopedagogiikka että Salon kaupungin elinkeinopoliittinen ohjelma. Raportissa koulutusohjelman vahvuutena pidetään joustavuutta ja nopeutta reagoida yhteiskunnan esittämiin tarpeisiin. Koulutusohjelman ohjauksen näkökulmasta alueellinen yhteistyö ja verkostoituminen konkretisoituvat selkeästi itsearviointiraportissa kuvatussa neuvottelukuntatoiminnassa, joka on itsearvioinnin mukaan tuonut konkreettisia tuloksia opetustoiminnan tueksi, mm. huippunopean dataverkon.

Koulutusohjelma pitää vahvuutena myös sitä, että sillä ei ole ennalta kirjattua systemaattista prosessia tulevaisuuden työelämän vaatimusten tunnistamiseen, vaan toiminnassa vastataan joustavasti työelämän haasteisiin. Itsearviointiraportissa kuitenkin kerrotaan työelämän vaatimusten tunnistamisen hankaluudesta, esimerkkinä mainitaan esim. yhteistyö Nokian Salon yksikön kanssa. Nopeisiin työelämän muutoksiin on mahdotonta olla systemaattista prosessia. Joustavuus mahdollistaa tarpeeksi nopean reagoinnin.

Ammattikorkeakoulutuksessa yhtenä keskeisenä työelämäyhteistyön muotona nähdään tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI). Opiskelijoita ohjataan ja kannustetaan kytkemään opinnäytetyönsä osaksi koulutusohjelman TKI-hankkeita sekä harjoittelua. Salon liikelatouden koulutusohjelmassa ei kuitenkaan nähdä koulutusohjelman työelämän organisaatioille tuottamia TKI-hankkeita välttämättä hyvinä opiskeluun integroitumisen kannalta. Opiskelijoiden kiinnostus hankeaiheisiin saattaa johtaa opinnäytetöihin, jotka eivät hyödynnäkään alueen työelämää. Toisaalta opiskelijat voivat kokea

itsensä pakotetuiksi osallistumaan työelämästä nouseviin hankkeisiin, vaikka aihealue ei heitä kiinnostaisikaan. Salo BisnesAkatemiasta toivotaan ratkaisua tähän haasteeseen. BisnesAkatemiassa opiskelijaosuuskuntien tiiviit kontaktit alueen yrityksiin ja mahdollistavat luontevan TKI-yhteistyön.

Sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja -suuntautumisvaihtoehto perustuu lähtökohdiltaan Salon elinkeinoelämän vaatimuksiin, eli tältä osin on haluttu palvelulla kaupungin elinkeinopoliittista ohjelmaa. Koulutusohjelman modularisoinnilla ja aiempien suuntautumisvaihtoehtojen yhdistämisellä on pyritty monialaisuuteen, jonka voidaan nähdä tukevan reagointia yhteiskunnan esittämiin tarpeisiin. Esimerkiksi Yrityssalon (Salon kaupungin elinkeinoyhtiö, Yrittäjyyden palvelukeskus) kansainvälistymistavoitteita voidaan tukea koulutusohjelman toiminnalla.

Koulutusohjelman alueellinen yhteistyö näyttää toimivan eri tasoillaan mutkattomasti ja yhteydet eri osapuolten välillä vaikuttavat aidoilta ja kaikkia osapuolia hyödyttäviltä. Yritysyhteistyön haastekohtana ilmenee mm. kv-osaaja-suuntautumisvaihtoehdossa se, että työelämäyhteistyö esimerkiksi harjoittelun järjestämisessä kuormittaa paljolti samoja yrityksiä, jolloin niissä voi syntyä väsymystä opiskelijoiden ohjaukseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteistyökumppanipohja olisi mahdollisimman laaja.

3.2 VERKOSTOITUMINEN

Koulutusohjelma on itsearviointiraportin mukaan verkostoitunut aktiivisesti eri tahoille.

Erityisesti BisnesAkatemian kehittämisessä on tehty yhteistyötä mm. Jyväskylän Tiimiakatemian ja Tampereen ProAkatemian kanssa ja hyödynnetty niiden käyttämiä tiimioppimismalleja. Tästä kansallisesta yhteistyöstä on syntynyt myös uusia kansainvälisiä kontakteja, esimerkiksi espanjalaisten ja hollantilaisien vastaavien organisaatioiden kanssa. Muusta kansainvälisestä verkostoitumisesta esimerkkinä on muun muassa Fachhochschule Kielin kanssa solmittu kaksoistutkintosopimus.

Koulutusohjelman verkostoitumisesta kertoo myös Microsoftin kanssa solmittu yhteistyösopimusmuoto, MS Tech Club. Tämä opiskelijaklubi tarjoaa ajankohtaisia tekniikoiden ja uusien ohjelmistojen perehdytystä. Klubin puitteissa

myös opiskelijoiden keskinäinen yhteistyö lisääntyy, sillä se mahdollistaa mm. opiskelijoiden välisen vertaistuen.

Harjoitusyrittäjätoiminta tarjoaa opiskelijoille jo opintojen alusta asti hyvät mahdollisuudet verkostoitumiseen työelämän kanssa. Kullakin harjoitusyrittäjällä on kummina oikea yritys työelämästä. Opiskelijat voivat itse neuvotella kummiyrityksistään ja tarvittaessa opettajat auttavat niiden löytämisessä. Tarkoituksena on, että jokainen harjoitusyritys toimii oikean pk-yrityksen tavoin simuloimalla ja tässä toiminnassa auttaa taustatukena kummiyritys. Opiskelijat ovat kuitenkin kokeneet, että kaikki taustayritykset eivät ole osallistuneet kovin aktiivisesti harjoitusyrittäjätoimintaan. Perusteluksi tälle on arveltu, että kummitettava ohjautuu helposti toistuvasti samoille työelämäyrittäjille, jotka näin ollen kuormittuvat ohjaustehtävällä. Lisäksi opiskelijat arvelivat, että yrityskummitettavaan ei ole annettu riittävää ohjeistusta, minkä vuoksi uusia, tehtävästä kiinnostuneita yrityksiä ei ole ilmaantunut.

Koulutusohjelmalla on vahvat siteet alueellisiin toimijoihin. Keskustelua käydään esimerkiksi Salon kaupungin johdon, Salon Yrittäjien ja Turun kaupunkikamarin kanssa. Kyseisiä toimijoita on pidetty ajan tasalla erityisesti osuuskuntamallilla toimivan BisnesAkatemian sisällöistä ja kehittämisestä, ja palautetta on saatu kehittämistyön oikein suuntautumisesta. Osuuskuntien toimitusjohtajat vastaavat yrityksiin ja muille tahoille tehtävästä yhteistyöstä juridiset vastuukysymykset huomioiden. Koska kyseessä on hyväksytyt opetus suunnitelman mukainen toiminta, moraalinen vastuu opiskelusta ja opetusjärjestelyistä on kuitenkin ammattikorkeakoululla. Vastaavan opettajan tulee tarvittaessa puuttua ongelmakysymyksiin. Vaikka yhteistyömuoto on haasteellinen, erityisesti opettajien mielestä osuuskuntayhteistyö on yritysten näkökulmasta haluttu yhteistyö- ja verkostotumismuoto.

Arviointiryhmälle esiteltiin tapausesimerkinä Sekaisin Salosta -tapahtuma, jonka toteuttaa vuosittain BisnesAkatemian vanhin osuuskunta, Zemi. Opintoissaan pisimmällä olevat osuuskunnassa toimivat opiskelijat toteuttivat tapahtumaan liittyen myyntikoulutusta uusille opiskelijoille ja osallistuivat myös itse aktiivisesti myyntiin. Opiskelijoiden mielestä aktiivinen myyntityö Sekaisin Salosta -tapahtumassa on tuonut lisää yrityskontakteja.

Verkostoituminen alueen toimijoihin tai muihin koulutusorganisaatioihin ei kv-osaja-suuntautumisvaihtoehdossa ole yhtä aktiivista kuin BisnesAkatemiasa. Projektio opiskelua työelämäyhteistyönä ei ole järjestetty yhtä suunnitelmallisesti. Satunnaisia työelämäprojekteja on kuitenkin syntynyt esimerkiksi

opiskelijoiden kesätöiden kautta. Opiskelijat ovat itse aktiivisesti luoneet näitä työelämäyhteyksiä, ja he antoivat jonkin verran kritiikkiä siitä, että kokivat jääneensä niiden kanssa yksin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että verkostoituminen ulospäin on hoidettu koulutusohjelmassa osittain hyvin mallikkaasti ja myös tulosalueen sisäinen yhteistoiminta vaikuttaa toimivalta. Lisäksi koulutusohjelman edustajat toivat esille, että yhteistyötä tehdään myös Turun ammattikorkeakoulun eri tulosalueiden kanssa, monialaisesti ja -ammattillisesti. Kansainvälisyyden vahvistamiseksi jatkossa on hyödyllistä rakentaa yhteistyötä ammattikorkeakoulun strategisen kansainvälisen CARPE-kumppanuusverkoston (Consortium on Applied Research and Professional Education) kanssa. <http://www.carpenetwork.org/>

3.3 VIESTINTÄ

Viestintää on käsitelty itsearviointiraportissa hyvin lyhyesti. Raportissa viitataan ammattikorkeakoulun yhteisen viestinnällisen linjauksen asettamiin rajoituksiin Salon oman viestintätoiminnan tekemisessä.

Koulutusjohtajan ja -päällikön haastattelussa kävi ilmi, että koulutusohjelmalla ei ole selkeää viestinnällistä ydinsanomaa. Pääkohderyhmänä mainittiin toisen asteen opiskelijat ja toisena Salon alueen organisaatiot ja yritykset. BisenAkatemian toiminnassa korostettiin yrityksille tarjottavien yhteistyömahdollisuuksien esille tuomista. Ammattikorkeakoulun opettajat ja opiskelijat toimivat myös aktiivisesti Salon kaupungin järjestämässä kerhotoiminnassa, esimerkkinä TechClub, johon voivat osallistua myös ammatillisen toisen asteen ja lukioiden opiskelijat.

Alueen lehtien tuomaa mediajulkisuutta seurataan. Viestinnällisestä näkökulmasta koulutusohjelman ja Salon toimipisteen omat www-sivut koettiin tärkeiksi, ja ne ovat edelleen osa arkipäivän viestintää. Myös uutiskirjeille koetaan olevan tarvetta. Koulutusohjelman osuuskunnilla on omat viestinnälliset tavoitteensa ja -suunnitelmansa, ja ne pyrkivät tätä kautta vahvistamaan omaa profiliaan. Vahva alueellinen verkostoituminen ilmenee myös mm. Yrityssaloyhteistyössä tapahtuvassa viestinnässä.

Tietoliikenne- ja sähköinen kauppa -tulosalueen viestintävastaavan ensisijainen toimipiste on Salo. Siksi hän osallistuu luontevasti myös alueelliseen

viestintään Salon seudulla. Viestintäkysymysten koetaan olevan hyvässä järjestyksessä sekä ulkoisen että sisäisen viestinnän osalta. Kaikki käyttävät aktiivisesti Messia (Turun ammattikorkeakoulun intranet), jota myös päivitetään jatkuvasti. Tulosalueen viestintäsuunnitelma valmistellaan yhteistyönä ja sitä käsitellään koulutusohjelmakokouksissa. Koko henkilöstö ja opiskelijat saavat näin mahdollisuuden vaikuttaa myös viestinnällisiin kysymyksiin.

Salon näkökulma nähtiin sekä itsearviointiraportissa että vierailupäivän haastatteluissa viestinnällisesti tärkeänä. Arviointiryhmän näkemys onkin, että koulutusohjelman kannattaa edelleen keskittyä viestinnässään Salon alueeseen. Varsinkin hakumarkkinoinnissa nähdään, että Turun ammattikorkeakoulun Salon toimipisteen koulutusohjelmien tulisi olla salolaisten nuorten ensisijaisina hakukohteina. Ydinviestiä ja kohderyhmien tarkentamista kannattaa tehdä toimipistekohtaisesti, jolloin ammattikorkeakoulu saa monipuoliset kasvot myös Salossa. Toimivien mediakanavien valintaa ohjaavat tavoiteltu kohderyhmä ja viestin luonne. Koulutusohjelman omia vahvuuksia (harjoitusyritys-toiminta ja BisnesAkademia) kannattaa hyödyntää esimerkiksi markkinatutkimuksissa ja kohdentaa näin tietoa oikeisiin viestintäkanaviin. Turun ammattikorkeakoulun yhteiset viestinnän ohjeet ja sovitut linjaukset ohjaavat kuitenkin myös Salon toimipisteen ja sen koulutusohjelmien viestintää.

4 TUTKIMUS- KEHITYS- JA INNOVAATIOTOIMINTA

Tilastokeskus tarkoittaa tutkimus- ja kehittämistoiminnalla (T&K) systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Tilastokeskuksen määritelmä on laaja, sillä se kattaa niin perustutkimuksen, soveltavan tutkimuksen kuin kehittämistyönkin. Korkeakoulujen osalta T&K-toiminta jäsenyytensä pääsääntöisesti ns. duaalimallin mukaisesti siten, että yliopistojen vastuulla on perustutkimus, kun taas ammattikorkeakoulujen T&K-toiminta painottuu soveltavaan tutkimukseen ja käytännön kehittämistyöhön. T&K-toiminnan käytännönläheisyys on merkinnyt samalla sitä, että ammattikorkeakoulut ovat nykyisin kiinteä osa alueellisia innovaatioympäristöjä. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan sijaan voidaankin puhua ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnasta (TKI).

4.1 PAINOPISTEENÄ JOUSTAVUUS

Turun ammattikorkeakoulun rooli alueellisessa kehittämisessä on tiedostettu myös Salon liiketalouden koulutusohjelmassa, jonka TKI-toiminnassa korostetaan joustavuutta ja reagointiherkkyyttä. Lähtökohtaisesti voidaankin arvioida, että koulutusohjelman TKI-toimintaa toteutetaan ammattikorkeakouluille annettujen tavoitteiden mukaisesti.

Koulutusohjelman laatimassa itsearviointiraportissa joustavuutta perustellaan ennen kaikkea toimintaympäristössä tapahtuvilla nopeilla muutoksilla. Esimerkkinä toimintaympäristön muutoksista mainitaan Nokian Salon tehtaan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella alkanut kehitys. Joustavuus rinnastetaan koulutusohjelmassa muutosherkkyyteen – valmiuteen sopeutua nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Koulutusohjelman TKI-projektit ovat kooltaan pääsääntöisesti pienehköjä hankkeita. Osittain kysymys näyttäisi olevan juuri koulutusohjelman tietoisista strategisista valinnoista, mutta osittain myös koulutusohjelman niukoista henkilöstöresursseista. Ensimmäi-

nen tulkinta on linjassa koulutusohjelman johdon haastattelujen kanssa: niissä tuotiin esiin, että Salon seudulla on runsaasti pk-yrityksiä, joita on helpompi saada mukaan pieniin ja käytännönläheisiin hankkeisiin. Tästä kertoo oheinen laina haastatteluista:

Ku tääl on hirveesti pientä yritystä Salon alueella niin me on todettu että nyt on satsattu siihen että pystytään tarjoamaan tiedotusta ja palveluja mahdollisimman monelle yritykselle.

Jälkimmäisen tulkinnan puolesta puhuu vastaavasti se, että haastatellut toteivat, että noin 20 ihmisen joukolla on vaikea suunnitella ja viedä läpi isoja hankkeita:

...meil on niin vähä porukkaa et me ei voida huiskia joka suuntaan vaan meillä pitää olla selkeet tavoitteet tietyille vuosille mitä me viedään eteenpäin.

Joustavuuden argumentilla perustellaan pitkälti myös sitä, että TKI-toimintaa ei ole systemaattisesti integroitu osaksi koulutusohjelman opetussuunnitelmaa. Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman opetussuunnitelmassa annetaan ”tilaa ennakoimattomille tarpeille” ja siksi opetussuunnitelma sisältää ”runsaasti elementtejä”, jotka voidaan tarvittaessa valjastaa TKI-toiminnan käyttöön.

4.2 HAASTEITA JA TULEVAISUUDENNÄKYMÄ

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että koulutusohjelmassa on tunnistettu myös joustavuuteen liittyviä ongelmia. TKI-hankkeiden pienuuden ohella ongelmaksi on koettu opiskelijoiden rooli hanketoiminnassa. Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa joudutaan jatkuvasti tasapainoilemaan ja etsimään ratkaisuja, joilla opiskelijat voitaisiin ottaa vahvemmin mukaan TKI-toimintaan niin, että samalla tehtäisiin asioita tavalla, joka vastaa ”ulkopuolisen yhteiskunnan ajankohtaisiin tarpeisiin”. Toisena TKI-toimintaan liittyvänä konkreettisena ongelmana haastatteluissa mainitaan opettajien työaika suunnitelmien joustamattomuus. Eräs haastateltu opettaja kuvaa tilannetta seuraavasti:

...kaikilla on sitte tilipussit niin täynnä että on hyvin vaikeeta koota sitä projektiryhmää osaamisen perusteella joka oikeasti osaisi sitä työtä tehdä. Koska siellä on hyvin vähän joustoa.

Kolmantena TKI-toiminnan haasteena haastatteluissa nousee esiin TKI-prosessien johtaminen. Erityisesti hankeideoiden käsittelyn ja rahoituslähteiden osalta haastatellut näkivät kehittämistarpeita. Toiminta näyttää perustuvan yksittäisten opettajien aktiivisuuteen. Eräs haastateltu opettaja kuvaa tilannetta seuraavasti:

...ei ole olemassa mitään sellasta annettua prosessia että tee ensin näin seuraavaksi tämä.

Kaiken kaikkiaan peräänkuulutettiin tiedonkulun kehittämistä Turun ammatikorkeakoulun TKI-toiminnan ja koulutusohjelman TKI-toiminnan välillä.

Itsearviointiraportin ja haastatteluiden perusteella näyttää siltä, että koulutusohjelmassa on ryhdytty toimenpiteisiin, joilla tavoitellaan samanaikaisesti sekä TKI-toiminnan jännevöittämistä ja volyymin kasvattamista että sen parempaa integrointia opetukseen. TKI-toiminnan vahvistamiseksi koulutusohjelma toteutti lokakuussa 2011 Innovaatiosauna-tapahtuman, jossa ideoitiin yhdessä sidosryhmäläisten kanssa uusia hankkeita. Lisäksi koulutusohjelma on liittänyt yhden opettajan toimenkuvaan hankesuunnittelua ja muuta TKI-toimintaa. Koulutusohjelma on panostanut myös TKI-toiminnan koordinointiin ottamalla käyttöön ns. vuosikellon, jonka avulla pyritään parantamaan hankkeiden läpinäkyvyyttä. Myös yliopettajan roolia TKI-toiminnan kehittämisessä on selkeytetty. TKI:n ja opetuksen integroinnin osalta koulutusohjelman uuteen opetussuunnitelmaan (kuten muihinkin TSK-tulosalueen OPSeihin) on lisätty 12 opintopisteen laajuinen Innovaatioprojekti-opintojakso. Sen tavoitteena on tukea erityisesti monialaisten projektien tekemistä tulosalueta-solla. Tavoitteeksi on kirjattu, että jokainen liiketalouden koulutusohjelman opiskelija osallistuu vähintään yhteen monialaiseen TKI-projektiin.

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella on ilmeistä, että Salon liiketalouden koulutusohjelman TKI-toiminta on jonkinlaisessa tienhaarassa. Yksi olennaisimmista tulevaisuuden haasteista on se, miten ratkaista tilanne, jossa toisena osapuolena on pienehkö koulutusohjelma pienine henkilöstöresursseinaan ja toisena osapuolena tiedostettu tarve kasvattaa TKI-toiminnan volyy-mia. Koulutusohjelman tekemät toimenpiteet (esim. hankesuunnittelun liittäminen opettajan työhön, TKI-toiminnan vuosikello) ovat oikeansuuntaisia,

joskin arviointiryhmän mielestä sellaisenaan riittämättömiä. Vaikka koulutusohjelma korostaa TKI-toiminnassaan tekemiään strategisia valintoja, ei itsearviointiraportissa eikä haastatteluissakaan juuri mainita sitä, että resurssit voivat olla myös toiminnan funktio. Toisin sanoen TKI-toiminaan suunnatut resurssit eivät ole kiinteitä, vaan vasta toiminnan kasvattaminen lisää käytettävissä olevia resursseja. Resurssirajoitteisiin liittyen koulutusohjelmalla on jonkin verran näyttöä opiskelijoiden osallistumisesta TKI-toimintaan. Esimerkkinä tästä voidaan mainita ns. Vietnam-vientihanke, jossa opiskelijoiden tehtävänä on laatia valmistelumateriaalia hankesuunnittelijan käyttöön. Opiskelijoiden osallistuminen TKI-hankkeisiin ei kuitenkaan ole systemaattista eikä aina ennalta suunniteltua.

Vaikka pieniin TKI-hankkeisiin keskittymistä ei voida pitää sinällään huonona valintana, ongelmaksi voi muodostua se, että niiden hallinnointi ja koordinointi on suhteellisesti isoja TKI-hankkeita raskaampaa. Edellä esitettyyn perustuen arviointiryhmä kannustaa koulutusohjelmaa pohtimaan strategia työssään nykyistä monipuolisemmin TKI-hankkeiden ja käytettävissä olevien resurssien välistä suhdetta. Verraten nopeasti toteuttavissa olevana käytännön toimenpiteenä arviointiryhmä suosittelee koulutusohjelmaa suunnittelemaan mallin, jossa Salon seudun elinkeinoelämää palvelevat pienet TKI-hankeet niputettaisiin isommiksi teemoittain jäsenyviksi hankekokonaisuuksiksi. Lisäksi arviointiryhmä kannustaa koulutusohjelmaa jatkamaan opiskelijoiden osallistamista TKI-toiminnan eri osa-alueille, myös hankesuunnitteluun. Mahdollisuuksien mukaan koulutusohjelma voisi harkita toiminnan konseptointia ja levittämistä muihin koulutusohjelmiin. Arviointiryhmä muistuttaa myös Turun ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan piirissä kehitettyjen prosessityökalujen (mm. TKI-prosessikuvaukset, Projektori-projektitietokanta, Publikaattori-julkaisurekisteri) hyödyntämisestä.

5 OPPIMISYMPÄRISTÖT

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön sisältyvät esimerkiksi opetussuunnitelma, opetussisällöt, kurssirakenteet, opetusmenetelmät, opettaja ja arviointimenetelmät. Oppimisympäristöt voidaan jakaa myös sisäiseen ja ulkoiseen oppimisympäristöön. Tällöin sisäisellä oppimisympäristöllä viitataan siihen psyykkiseen tilaan, joka vaikuttaa oppijan mielessä mm. siihen, millaiseksi hän kokee tilan uusille ajatuksille. Ulkoisella oppimisympäristöllä puolestaan tarkoitetaan oppimiselle otollista sosiaalista ja fyysistä tilaa.

Opetussuunnitelma ja toteutussuunnitelmat määrittävät pitkälti, millaisessa oppimisympäristössä opiskelu tapahtuu. Salon liiketalouden koulutusohjelman opetussuunnitelma sisältää kaksi suuntautumisvaihtoehtoa: sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja (aiemmin International e-Business) sekä yrittäjyys ja sähköinen liiketoiminta, jonka nimi on nykyisin BisnesAkatemia. Koulutusohjelmassa painotetaan mahdollisuuksia yksilölliseen opintopolkuun ja henkilökohtaisen opintosuunnitelmaan (HOPS) siten, että opiskelija voi valita soveltuvia ammattiopintoja sekä edetä opinnoissaan joustavasti.

Koulutusohjelmassa on panostettu oppimisympäristöjen kehittämiseen. Tällöin on pyritty huomioimaan samanaikaisesti sekä seutukunnan elinkeinoelämän tarpeet että muutokset yleisissä työelämän osaamisvaatimuksissa. Tässä raportissa käsitellään erikseen kolmea erilaista liiketalouden koulutusohjelman oppimisympäristöä: kaikkien ensimmäisen vuoden opiskelijoiden suorittamat harjoitusyritysopinnot (yrityksen liiketoiminnan perusteet – opintojakso, YLP), BisnesAkatemia ja kv-osaajalinja. Näistä kaksi ensimmäistä pyrkivät simuloimaan liiketoiminnan ilmiöitä. Laajimmin käsitellään BisnesAkatemiaa, joka sai myös koulutusohjelman itsearviointissa ja arviointivierailulla suurimman painoarvon.

5.1 PROJEKTIOPISKELU

Projektioiskelu tarkoittaa teorian ja käytännön yhdistämistä todellisessa työympäristössä niin, että opiskelija oppii taitoja, joista arvioidaan olevan hyötyä työelämässä. Projektioiskelu on toisin sanoen menetelmä, jolla pyritään vaikuttamaan oppimisprosessiin niin, että lopputuloksena olisi työelämän kannalta relevantteja kvalifikaatioita. Salon liiketalouden koulutusohjelmassa toteutetaan projektioiskelua erityisesti harjoitusyritystoiminnan sekä Salo BisnesAkatemian muodossa. Harjoitusyritystä ja BisnesAkatemiaa käsitellään tarkemmin luvuissa 5.2 ja 5.3. Harjoitusyritystoiminnan muodostaessa koko koulutusohjelman opintojen perustan projektioiskelu kuuluu myös kv-osaa- ja-suuntautumisvaihtoehdon oppimisympäristöön. Se ei kuitenkaan ohjaa yhtä vahvasti oppimistoimintaa kv-osajalinjalla kuin BisnesAkatemiassa.

Salon liiketalouden koulutusohjelmassa projektioiskelu tarkoittaa sitä, että opintoihin kuuluvat opintojaksot suoritetaan osittain erilaisissa asiakasprojekteissa. Projektioiskelua perustellaan itsearviointiraportissa seuraavasti:

Tarvittavat tiedot ja taidot hankintaan tehtäväperusteisesti ja monimuotoisesti yksilöllistäen esimerkiksi tiettyyn projektiin. Kun tehdään oikeita projekteja oikeille asiakkaille, niin opiskelija saa ajankohtaiset valmiudet siihen, mitä tulevat työtehtävät edellyttävät.

Itsearviointiraportista välittyy kuva, jonka mukaan koulutusohjelmassa on sisäistetty projektioiskeluun liittyvä perusoletus osaamisvaatimusten jatkuvas- ta muuttumisesta. Muutoksessakin on silti jotain pysyvää: ongelmanratkaisu- taidot, itsensä johtaminen, ryhmätyötaidot sekä kehittävä ammatillinen ote on kuitenkin arvioitu siinä määrin pysyviksi osaamisvaatimuksiksi, että ne on nostettu projektioiskelun painopisteiksi.

Myös koulutusohjelman johdon, opettajien ja opiskelijoiden haastattelut tukevat itsearviointiraportissa esitettyä. Koulutusohjelman johdon mukaan projektioiskelun ytimessä on opiskelijoiden aktivoiminen ja opettajan roolin muuttuminen tiedonjakajasta mentoriksi ja valmentajaksi. Tavoitteena on rakentaa projektioiskelusta turvallinen ympäristö myös kokeilun ja erehdyk- sen kautta oppimiselle. Aineiston perusteella näyttää siltä, että tässä on pää- sääntöisesti myös onnistuttu. Koulutusohjelman johto löytää projektioiske- lusta yhtymäkohtia myös innovaatiopedagogiikkaan:

...tää ohjausnäkökulma on mun mielest hirvu tärkeä et puhutaan innovaatiopedagogiikasta et tavallaan annetaan [...] et toiminta on pitkälti opiskelijälähtöstä eikä niinkään et se on opettajalähtöstä.

Tehdyt kehittämistoimet ovat melko uusia, eikä uudistusten vaikutuksista ole vielä paljon näyttöä. Koulutusohjelman johdon mukaan projektiopiskelu tulee vaikuttamaan positiivisesti keskeyttämisiin ja opiskeluaikoihin. Tätä arviota perusteltiin ennen kaikkea sillä, että projektiopiskelu on valtaosin ryhmätyöskentelyä, jossa ryhmä toimii kantavana voimana ja ehkäisee tehokkaasti opintojen viivästymistä. Koulutusohjelman johdon ja opettajien näkemykset ovat pääsääntöisesti linjassa haastateltujen opiskelijoiden käsitysten kanssa. Ryhmädynamiikkaan kohdistetut odotukset ja näkemykset vaikuttavat uskottavilta. Samalla arviointiryhmä kuitenkin toteaa, että erityisesti BisnesAkatemian kohdalla ryhmäytymisen ja opintojen etenemisen välisestä suhteesta ei ole olemassa empiiristä näyttöä, sillä toiminta käynnistyi vasta syksyllä 2011.

Itsearviointiraportin antamaa kuvaa projektiopiskelusta rikkovat muutamat haastatteluissa esiin nousseet asiat. Projektiopiskelun keskeinen haaste on sen soveltuvuus erilaisille oppijoille. Oletettavaa on, että se ei sovi yhtä hyvin kaikille opiskelijoille. Osa haastatelluista opiskelijoista oli huolissaan siitä, että projektiopiskelu voi olla joillekin vaikeaa, sillä se edellyttää tiimityöskentelyn ohella itsenäistä otetta ja omatoimisuutta. Toiseksi projektiopiskeluun liitettiin myös ”vapaamatkustamisen ongelma”. Eräs haastateltu opiskelija kuvailee tilannetta seuraavasti:

...meil on aika paljo et kyl jotkut pääsee vähä liian vähällä [...] et se riippuu niin paljo ihmisest et kuin paljo siihen panostaa.

Myös opettajat ovat tiedostaneet hyvin projektiopiskeluun liittyvät haasteet. Eräs haastateltu opettaja kuvailee tilannetta seuraavasti:

...ei varmaan yllätä ketään [...] osa opiskelijoista tekee tosi mielellään ja osa sitten vähemmän mielellään.

Opiskelijoiden todellisia työmääriä pyritään arvioimaan lähinnä opettaja-tuutoroinnin toimintona, mm. oppimispäiväkirjojen ja kehityskeskustelujen avulla.

Haastatteluissa kävi ilmi myös se, että projektiopiskelun ohjaajina toimivien opettajien välisissä työskentelytavoissa on jonkin verran eroja koskien nimenomaan sitä, miten itsenäisesti he antavat ryhmien toimia. Esimerkiksi harjoitusyritystoiminnassa mukana olevien yhteistyöyritysten valitsemisissa projekti-aiheissa toiset ohjaajat tekevät työn pitkälti opiskelijoiden puolesta, kun taas toiset ohjaajat antavat opiskelijoille vapauden ja vastuun valita aiheensa.

Koulutusohjelman johto ja opettajat tunnistivat projektiopiskelun synnyttämää muutosvastarintaa opettajakunnassa. Eräs haastateltu opettaja kuvailee tilannetta seuraavasti:

...se ei oo ihan niin ruususta tää en halua ihan niinku maalata ruusuja vaan seinälle koska kyllähän se fakta on että kun tohon suuntaan mennään. Ja varsinkin opettajat jotka on enemmän perinteisen linjan opettajia niin kyllähän siinä mun mielestä haasteeksi et kun se vaatii hirveesti sosiaalisuutta ja sellasta, et sä pystyt toimimaan opiskelijoitten kanssa ja pääset samalle aaltopituudelle.

Kuvaa kuitenkin monipuolistavat haastatteluissa mainitut esimerkit, joiden mukaan opettajakunnassa on valmiutta myös uusien toimintatapojen ennakoluulottomaan oppimiseen.

Omatoimisuuden ja ohjauksen väliseen vaikeaan suhteeseen kohdistuvat huomiot ovat yhdensuuntaisia esimerkiksi Vesterisen (2001) tutkimustulosten kanssa. Vesterinen peräänkuuluttaa projektiopiskeluun toiminnan kontrollia, joka ilmenee omatoimisuutena, itsenäisenä työskentelynä, vastuun ottamisena, ajan hallintana ja ponnistelujen säätelynä.

Omatoimisuuden ja ohjauksen suhteen ohella arviointiryhmää askarruttaa teorian ja käytännön näkeminen toisistaan irrallisina asioina. Tämä korostui erityisesti opiskelijoiden kohdalla. Haastateltujen opiskelijoiden näkemys tiivistyy melko hyvin oheisiin haastattelusitaatteihin:

...et ei olla jääty tonne, tonne kolmanteen kerrokseen mätänemään vaan lähdetty tonne myymään ihan” ja ”...vaikka kuinka montaa kirjaa tai vaik kuin monel luennol sit istuis niin sitä ei opi kyl ku käytännössä et se on ihan fakta.

Opettajien näkemykset teorian ja käytännön välisestä suhteesta olivat pohdiskelevampia ja toimintaa kriittisesti reflektioivia. Yksi haastatelluista opettajista kuvasi tilannetta seuraavasti:

...kyl mä näis projektiopinnoissakin nään et opettaja vois antaa semmoisen pohjan että yhdistää teoriaa ja käytäntöä paremmin [...] et aina käytännös oppii paremmin et kyllähän siitä teoriastakin voi oppia paljon joka hyödyntää käytäntöä.

Teorian ja käytännön välistä suhdetta projektiopiskelussa arviointiryhmä pitää selkeänä kehittämiskohtena. Arviointiryhmä ei kiistä tekemällä oppimisen hyötyjä, mutta on hieman huolissaan teorian ja käytännön välisestä tasapainosta. Liiallinen tekemällä oppimisen korostaminen voi johtaa oppimiseen, jota Argyris ja Schön (1978) ovat kuvanneet yksikehäiseksi oppimiseksi. Kysymys on yritysten ja erehdysten kautta tapahtuvasta oppimisesta, jossa ei juuri pohdita toimintaa ohjaavia rutiineja ja malleja – tavoitteena on vain selvittää kulloinkin eteen tulevista ongelmista. Tällaisen praktisen tietämisen/tilanteista selviämisen ohella pitäisi Argyrisin ja Schö (1978) mukaan tavoitella kaksikehäistä oppimista, joka sisältää myös olemassa olevien normien, rutiinien ja mallien kyseenalaistamista. Kaksikehäisen oppimisen voima on siinä, että se luo pohjan omien toimintamallien muuttamiselle. Arviointiryhmä esittääkin, että koulutusohjelmassa kiinnitetään enemmän huomiota teorian ja käytännön yhteensovittamiseen. Tämä voisi tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että kirjareferaattien hyväksymisen kriteerinä korostetaan käytännön reflektointia teorian valossa. Niin ikään arviointiryhmä kannustaa koulutusohjelmaa jatkamaan erilaisten opettajavetoisten opetussessioiden (”treenit”) hyödyntämistä projektiopiskelun tukena.

5.2 HARJOITUSYRITYS

Harjoitusyritystoiminta osana koulutusta alkoi Salossa jo vuonna 2000. Harjoitusyritystoimintaa toteutetaan käytännössä yrityksen liiketoiminnan perusteet -opintojaksolla (jatkossa YLP). Ajatuksena on simuloida oikeaa yritystoimintaa. Itsearviointiraportin mukaan tavoitteena on, että opiskelija hankkii harjoitusyrityksessä tradenomin perusosaamisen yrityksen perustamisesta ja toiminnasta (ml. markkinointi ja taloushallinto). Harjoitusyritysohjelmasson ohjaajat ja opiskelijat ovat Salon liiketalouden ja tietojenkäsittelyn kou-

lutusohjelmista. Näiden koulutusohjelmien opiskelijoista muodostetaan neljä noin kymmenen hengen pienryhmää, joista syntyy yhteensä kahdeksan harjoitusyhtymäryhmää. Jokaisella harjoitusyhtymällä on oma kummiyhtymä, joka on yleensä Salon seudulla toimiva pk-yhtymä.

Itsearviointiraportin mukaan harjoitusyhtymän toiminta jakaantuu kolmeen osaan, jotka ovat yrittäjyyden aloittaminen, ”pyörittäminen” ja ensimmäisen tilin päätöksen tekeminen. Opintojakson loppupuolelle sijoittuvat harjoitusyhtymämessut, joille kukin yhtymä rakentaa oman messuosastonsa. Messuosaston ja yhtymän liiketoimintasuunnitelman perusteella parhaaksi arvioitu yhtymä pääsee osallistumaan joko kansainvälisille harjoitusyhtymämessuille tai muuhun yrittäjyystapahtumaan ulkomaille.

Itsearviointiraportin mukaan aloittavat opiskelijaryhmät ovat vuodesta 2010 lukien jaettu pienempiin 10–12 hengen tuutoriryhmiin, jotka opiskelevat yhdessä yhtymän liiketoiminnan perusteet -opintojakson ja siihen nivoutuvia opintojaksoja. Harjoitusyhtymäryhmän ohjaaja toimii samalla ryhmän opettaja-tuutorina. Lukuvuonna 2011 käynnistyi opiskelijoiden aloitteesta opiskelijamentorointitoiminta. Mentoreita on yhteensä 17 eli kaksi mentoria opiskelijaryhmää kohti. Perinteisten opiskelijatuutorien tapaan opiskelijamentoreiden tehtävänä on edistää opiskelijoiden sitoutumista ryhmään ja opintoihin. Lisäksi tehtävään kuuluu ammatillinen mentorointi YLP-toteutuksessa eli pienryhmien tukeminen niiden perustaessa ja pyörittäessä omaa kuvitteellista yrittämistä.

Itsearviointiraportissa korostetaan pienryhmätuutorointimallin hyviä puolia: opettajatuutori oppii tuntemaan jokaisen opiskelijan henkilökohtaisesti ja pystyy näin ollen auttamaan opiskelijoita paremmin. Tuutori tapaa ryhmäänsä säännöllisesti alusta alkaen, ja henkilökohtaiset keskustelut voidaan käynnistää heti ensimmäisen lukukauden aikana. Toisaalta opiskelija oppii tuntemaan ydinryhmänsä muut opiskelijat ja pääsee liittymään yhteisön jäseneksi. Koulutusohjelmassa uskotaan, että tuutorointimalli vähentää opintojen keskeyttämistä.

Opettajien haastattelussa tuotiin korostuneesti esille, että harjoitusyhtymä pyrkii toimimaan aidon pk-yhtymän tapaan. Harjoitusyhtymä ei tuota oikeasti tavaroita tai palveluita vaan simuloi yhtymän toimintaa. Jokaisella harjoitusyhtymällä on oikea taustayhtymä Salon markkina-alueelta. Substanssin kannalta oppimistavoitteina ovat yhtymän reaali-prosessiin liittyvät toiminnot kuten myynti, markkinointi, osto ja taloushallinto sekä yhtymän perustamiseen liittyvät asiat

kuten liiketoimintasuunnitelman tekeminen. Ns. pehmeinä oppimistavoitteina tuotiin esille ryhmätyöskentelyn ja projektityöskentelyn taidot. Opiskelijat joutuvat itse suunnittelemaan ja organisoimaan työnsä yrityksen sisällä. Oppimistavoitteina ovat myös epävarmuuden sietokyky ja ongelmanratkaisukyky.

YLP-opintojakson ohjattu opetus tapahtuu kahtena iltapäivänä viikossa. Ensimmäinen kerta on varattu ohjatulle ryhmätyöskentelylle, ja toisella kerralla on osittain itsenäistä ja osin ohjattua ryhmätyöskentelyä. Salossa toimii yhteensä viisi opettajaa ohjaajina, ja opiskelijat on jaettu yhdeksään ryhmään. Muita opintojaksoja on integroitu YLP-opintojaksoon. Esimerkiksi www-suunnittelun perusteet -opintojakson aikana opiskelijat luovat www-sivut omalle harjoitusyritykselleen.

Haastatellut opiskelijat näkivät YLP-opintojaksolla edellytettävän oma-aloitteista ja sitoutunutta opiskelua. Samaan aikaan sijoittuva teoriaopetus kuten taloushallinto (kolmen tunnin luento kerran viikossa) tapahtuu suurissa opetusryhmissä, minkä opiskelijat näkevät riskinä, sillä kaikki opiskelijat eivät osallistu aktiivisesti teoriaopetukseen. Opiskelijat puuttuvat oma-aloitteisesti oman harjoitusyrityksensä opiskelijoiden poissaoloihin opetuksesta, jopa antamalla ryhmänä varoituksen poissaolijalle. Opiskelijoiden mukaan opintojaksolla on hyvä ryhmähenki.

Harjoitusryhtysryhmän ohjaaja toimii samalla ryhmän opettajatuutorina, joten hän seuraa paitsi YLP-opintojakson myös yleisesti kunkin opiskelijan opintojen sujumista ja ammatillista kasvua. Myös opintojen kuormittavuuden seuranta tapahtuu tuutoroinnin kautta. Opiskelijat kokevat YLP-opintojakson ”hyvällä tavalla kuormittavana”.

Opiskelijoiden oppimista arvioidaan kirjallisten tuotosten kuten liiketoimintasuunnitelman ja budjetin sekä muiden menettelyjen (esim. rahoitusneuvottelu) perusteella. Opettaja käy opiskelijan kanssa kehityskeskustelun kaksi kertaa lukuvuodessa. Opiskelijat kertovat saavansa melko paljon sanallista palautetta kasvotusten. Myös tenttejä järjestetään. Kirjallisista tuotoksista, esimerkiksi markkinointisuunnitelmasta, annetaan yleensä suullinen palaute ja vain toisinaan lyhyt kirjallinen palaute.

Taustayritysten rooli ja aktiivisuus ohjauksessa ja palautteenannossa vaihtelee opiskelijoiden mukaan paljon. Opiskelijat toivovat selkeämpää ohjeistusta siitä, mitä taustayritykseltä voidaan odottaa. Opettajien mukaan opiskelijoiden

kokonaiskuva YLP-jaksosta tuleekin avata paremmin etukäteen, jotta toiminnan tavoite ja merkitys eivät hämärtyisi.

Arviointiryhmän mielestä harjoitusyritys on varsin pitkälle kehitetty työelämää simuloiva oppimisympäristö, joka toteuttaa koulutusohjelman valitsemaa pedagogista linjaa ja luo opiskelijoille valmiuksia seuraaviin opiskeluvaiheisiin.

5.3 OPISKELU BISNESAKATEMIASSA

Koulutusohjelman oppimisympäristön kehitystyön konkreettisena tuloksena on BisnesAkatemiaksi kutsuttu toimintamuoto. Perusajatuksena on työskentely yritysmaaisessa ympäristössä, jossa opinnot yhdistetään asiakasyritysten tarpeisiin. Itsearviointiraportin mukaan opiskelija voi valmistua ”liiketaloutta hallitsevana tietojenkäsittelijänä tai sähköisen liiketoimintaympäristön osaajana”. BisnesAkatemian pedagogiset ratkaisut perustuvat mm. Jyväskylän ammattikorkeakoulun Tiimiakatemiassa ja Tampereen ammattikorkeakoulun ProAkatemiassa kehitettyyn tiimioppimismalliin¹. Itsearviointiraportin mukaan BisnesAkatemiassa on myös vaikutteita ”action learning”- ja ”task based learning”-menetelmistä. BisnesAkatemian opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa opintoihin liittyvät opintojaksot monimuotoisesti näyttöinä, suullisesti, pareittain, ryhmänä tai projektin osana. Joustavuus onkin yksi BisnesAkatemian peruspilareista. Todellisissa asiakasprojekteissa tapahtuva opiskelu on yhteisöllistä ja se toteutuu yritysmaaisessa ympäristössä. Projektioppimisen tukena käytetään muun muassa asiantuntijaluentoja ja kirjallisia tehtäviä.

Salon BisnesAkatemiassa voi opiskella liiketalouden tai tietojenkäsittelyn opiskelijana. Opiskelu tapahtuu opiskelijoiden toisen opintovuoden alussa perustamissa, 15–20 hengen tiimiyrityksissä. Opettajat toimivat tiimiyritysten valmentajina. Opiskelijat tekevät asiakasprojekteja ja kehittävät oman yrityksen

1. Siltanen (2009) sitoo Tampereen ammattikorkeakoulun ProAkatemian pedagogiset lähtökohdat Nonakan ja Takeuchin (1995) näkemyksiin tiedon luomisesta. Kokemusten reflektoinnin tärkeimpänä työkaluna hän mainitsee tiimikeskusteluissa käytävän dialogin.

toimintaa. Opiskelija hankkii opintojen tavoitteena olevat valmiudet tehtäväperusteisesti osallistumalla projekteihin. Itsearviointiraportissa tällaisen oppimisympäristön etuja perusteellaan seuraavasti:

Kun tehdään oikeita projekteja oikeille asiakkaille, opiskelija saa ajan-kohtaiset valmiudet siihen, mitä tulevat työtehtävät edellyttävät.

Tavoitteena on, että valmistuva opiskelija on mahdollisimman valmis yrityselämään.

Itsearviointiraportissa opiskelijan ja ryhmän vastuuta opiskelussa kuvataan seuraavasti:

Jokaisen odotetaan ottavan itsenäistä vastuuta oman osaamisensa ylläpitämisestä, kehittämisestä ja verkostoitumisesta kuitenkin niin, että tiimityöllä saavutetaan parhaat tulokset.

Tiimiyritys kehittää projekteja omien kiinnostustensa ja vahvuksiensa mukaisesti. Oppiminen on yhteisöllistä. Asioista keskustellaan ns. ”kylvöissä” eli monimuotoisissa esitelmätilaisuuksissa (presentaatiot, videot, sosiaalinen media), kaksi kertaa viikossa pidettävissä ”treeneissä” eli tiimin yhteisissä teema-keskustelutilaisuuksissa ja työpajoissa, joissa tiimi toteuttaa yhdessä projekteja tai projektin osia. Lisäksi opiskelijat lukevat kirjallisuutta ja kuuntelevat asiantuntijoita.

Haastatellut opiskelijat korostavat BisnesAkatemian opiskelumallin hyviä puolia. Opiskelijat saavat opintopisteitä tiimi- ja projektitoiminnasta, opettajat toimivat valmentajina ja ovat helposti lähestyttävissä. Opinnoissa menestymisen kannalta opiskelijat pitävät tärkeänä erityisesti omaa aktiivisuutta: valmiutta ottaa itse selvää asioista, rohkeutta yrittää vaativia hankkeita sekä uskallusta tehdä myös virheitä. Osuuskunnissa toimivat opiskelijat ottavat kontakteja yrityksiin ja pyrkivät tekemään toimeksiannot niin hyvin, että osuuskunnat saisivat jatkossa yhä laajempia ja vaativampia toimeksiantoja.

5.3.1 Asiantuntijuus ja reflektiivisyys

BisnesAkatemiaa oppimisympäristönä voidaan arvioida hyödyntäen asiantuntijuustutkimuksen johtopäätöksiä. Tämä on perusteltua, sillä ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien tulee jo AMK-asetuksen perusteella suuntautua

johonkin työelämän ammatillista asiantuntemusta edellyttämään tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen.

Asiantuntijuustutkimuksen perusteella katsotaan, että korkeatasoisen koulutuksen tulisi sisältää asiantuntijuuden kaikki elementit – käsitteellinen tieto, kokemuksellinen tieto, itsesäätelytieto ja sosiokulttuurinen tieto – ja että elementit tulee tietoisesti integroida toisiinsa. Teorettinen tieto tulee kytkeä kokemukselliseen tietämykseen. Reflektio tuottaa itsesäätelytietoa eli omiin työtapoihin, ajatteluun ja oppimiseen liittyvää metakognitiivista tietämystä. Pedagogisten ratkaisujen tulee mahdollistaa asiantuntijoiden aitojen työkäytäntöjen reflektiivinen tarkastelu teoreettisten ja käsitteellisten välineiden avulla osana koulutusta.

Tehtäväkeskeisessä ja kokemuksiin perustuvassa opiskelussa jokainen opiskelija vastaa pääosin itse omaa osaamista täydentävien kokemusten hankkimisesta ja niiden kautta oppimisesta. Kaikki opetus ei kuitenkaan tapahdu BisnesAkatemian puitteissa, vaan esimerkiksi tietojenkäsittely ja talousmatematiikka sekä ruotsin kielen opintojakso toteutetaan erikseen. Ohjattuna opetuksena toteutetaan aiemmin kuvatut ”kylvöt” ja ”treenit”. Projektitoiminnan ohjauksen kannalta tärkeitä ovat kaksi kertaa viikossa pidettävät ”treenit”, joihin osallistuminen on pakollista kaikille opiskelijoille. Treenien aiheen valitsevat opettajat oman näkemyksensä perusteella, joskus opiskelijoiden ehdotuksesta. Myös opiskelijoiden projektien eteneminen otetaan huomioon aiheen valinnassa. Treenien tarkoitus on avata projektissa tapahtuvaa toimintaa ryhmän kanssa ja tukea oppimista. Treeneissä opettajat käsittelevät opiskelijoiden kanssa esim. virheitä. Sessioiden aikana opettajilla on myös mahdollisuus kerrata toiminnan teoriaperusteluita. Tästä huolimatta opettajat kokevat, että teorian ja käytännön yhdistämisessä teorian osuus saattaa jäädä heikoksi nimenomaan toimintaan kytkettynä ja toimintaa tukevana asiana. Eräs haastateltu opettaja havaitsi, että opiskelijat korostavat ehkä liikaa käytännön työn merkitystä oppimisessa ja että opettajien tulisi pystyä kytkemään teoreettista tietoa projektiopiskeluun:

...kyllähän siitä teoriastakin voi oppia paljon joka hyödyttää käytäntöä. Ehkä niinkun tämä yhteys pitäs opettajan, pystyä osottamaan jollaki tavalla selkeämmin.

Projekti- ja ryhmätyöpainotteisissa toteutuksissa aktiiviseen itsenäiseen työskentelyyn kykeneminen ja itsereflektiiviset taidot olivat oppimisen onnistu-

misen kannalta tärkeitä. Itsenäinen työskentely ja itsereflektiiviset taidot eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyys missään oppimisympäristössä. Itsereflktion ja itseohjautuvuuden taitojen kehittyminen vaatii tukea, sillä kaikilla opiskelijoilla ei ole tähän valmiuksia. Näiden opiskelijoiden tukeminen itseohjautuvuuden löytämisessä on merkittävä pedagoginen haaste..

Toisena asiantuntijaksi tulemisen pedagogisena haasteena haastatellut opettajat pitivät käytännön ja teoriaan yhteensovittamista. Erään opettajan mukaan heidän tulisi pystyä tuomaan teorian merkitys projekteissa konkreettisemmin opiskelijoille:

...mun mielest opettajan ammattitaitoon kuuluu se varsinkin ammatikorkeekoulussa et osaa sen teorian mut osais myös peilata sitä sinne käytäntöön. Et ehkä se peilaus käytäntöön nyt sitten, on jääny vähän ohueksi tässä.

Koulutusohjelman projekteissa toteutuvaa opiskelua kuvatessaan opiskelijat käyttivät ilmaisua ”oppimisen eteen tehdään töitä omien resurssien mukaan”. Ilmapiiri projektien parissa työskennellessä on hyväksyvä: virheitä sallitaan ja niistäkin oppii. Opiskelijoiden mukaan virheen voi havaita itsearvioinnin ja palautteen avulla. Palautetta saa toimeksiantajalta, opiskelijaryhmän jäseniltä ja opettajalta. Opiskelijat kokevat, että tärkeintä oppimisen kannalta on itse-reflektointi. Sen ohella opiskelijat näyttävät luottavan myös toimeksiantajan lausuntoihin. Virheiden tunnistaminen ja niiden kautta oppiminen jää kuitenkin opettajien haastatteluiden perusteella pääasiassa opettajien ohjauksen varaan. Itsereflektiivisesti voidaan tunnistaa vain osa virheistä tai kehityskohteista. Opiskelijalle saattaakin jäädä epärealistinen käsitys käytännöllisen opiskelun merkityksestä asiantuntijuuden rakentumisessa:

Niin et oppii parhaiten et aina ku teet kantapään kautta niin kyl sä muistat koko loppuelämän ja sit sä meet sörkkiin muittenki töitä et älä tee näin. Et kyl siit tulee sä oot heti niinku konsultti siin asias ku sä oot tehny sen virheen et sä oot ihan asiantuntija sitte et mitä pitää tehdä

Myös haastatteluissa opettajat puhuivat aktiivisesta oppimisesta, kokemuspärisyydestä, käytännön tekemisestä, yhteistoiminnallisuudesta ja työelämälähtöisyydestä. Pedagogisista valinnoista suurin osa opettajista on yhtä mieltä. Opetustoiminta ja vaatimukset ovat muuttuneet aiempaa joustavammaksi

esimerkiksi opiskelijoiden työssäkäynnin takia. Opettajat pohtivatkin, miten opetuksessa voitaisiin hyödyntää sitä, että opiskelija käy töissä.

5.3.2 Oppimisen arviointi

BisnesAkatemiassa on kolme erilaista opintojen suoritusmahdollisuutta: Opiskelija voi suorittaa opintoja osuuskunnan projekteissa, jolloin opiskelija sitoo opintojaksoon kuuluvan casen tai harjoitustyön omassa yrityksessään asiakasprojektiin. Toiseksi, opiskelija voi osallistua tavanomaisille opintojaksoille. Kolmas vaihtoehto on, että opiskelija suorittaa opintojakson näyttönä yliopettajalle eli suuntautumisvaihtoehtovastaavalle, jolla on oikeus merkitä mikä tahansa opintojakso hyväksytyksi näytön perusteella. Tarvittaessa suuntautumisvaihtoehtovastaava konsultoi opintojakson vastuuopettajaa. Arviointiryhmän mielestä yliopettajan suullisin näytöin tapahtuva hyväksytyjen opintosuoritusten käytäntö ei ole riittävän vakuuttava osaamisnäyttö. Ammattikorkeakoulun AHOT (Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen) -ohjeen mukaan näytöstä tulee antaa numeerinen arviointi. Suullista näyttöä ei voida pitää riittävänä, ja ilmeisesti koulutusohjelmassa sitä yleensä täydennetään muilla arviointimenettelyillä kuten projektisuunnitelmilla ja kirjatenteillä. Asia jäi kuitenkin jonkin verran avoimeksi arviointiryhmälle.

Oppimisen arviointi tapahtuu BisnesAkatemiassa yhteistyössä opiskelijan, tiimin ja valmentajan kanssa. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijan työmäärän mitoitus on haasteellista. Mitoituksessa hyödynnetään opiskelijan tuntikirjanpitoa ja henkilökohtaista arviota työn ja oppimisen suhteesta eli itsearviointia, ryhmäarviointia sekä kehityskeskustelua. Opiskelijat pitävät toiminnaan osuuskunnassa tuntikirjanpitoa Optimassa. Se muodostaa yhden perusteen arvioinnille. Opiskelijat kirjaavat ylös, mitä he ovat tehneet ja kuinka paljon he ovat käyttäneet siihen aikaa. Opettajat seuraavat pistekertymää. Opiskelijoiden suorittama opintopistemäärä määrittyy opiskelijan tekemien projektien laajuuden ja vaativuuden mukaan. Opetettavista aiheista ei järjestetä erillisiä kuulusteluja. Opiskelija voi saada laajasta projektista esim. 25 opintopistettä. Jossain tapauksessa työmäärä voi ylittää käytettävissä olevat opintopisteet. Haastatellut opiskelijat kokivat projektin kirjaamisen suorituksiksi sujuneen hyvin.

Opettajat kokivat monimuotoisen projektioppimisen arvioinnin haasteelliseksi. Opettaja ei voi suoraan nähdä, mitä projektin toimeksiantajan taholla ta-

pahtuu, vaan hänen on luotettava samaansa arvioon. Eräs opettaja kuvaa tilannetta seuraavasti:

kyllä tää on sellast irti päästämistä.

Selvää on, että BisnesAkatemiassa opiskelijan itsearviointi nousee tärkeään asemaan. Opettajat ja opiskelijat ovat kehittäneet vertaisarvioinnin ja kehityskeskustelujen mallin arviointiin. Kehityskeskustelulomake tuo arvioinnin tueksi tiettyjä teemoja, joita tulee käsitellä. Opiskelijat pitävät yllä henkilökohtaista kehityskansiota (portfoliota), mikä on vielä uusi käytäntö.

Opiskelijoiden lausunnot arvioinneista olivat hieman ristiriitaisia. Yhden näkemyksen mukaan arviointi on pitkälti sanallista ja adjektiivien muodossa, kun taas toisen näkemyksen mukaan suurin osa arvioinneista on saatu numeerisina. Opiskelijat pitävät numeerista arviointia toivottavana hyväksytyt/hylätyt -merkintöjen sijaan.

Tavoitteena on, että valmistuva opiskelija on mahdollisimman valmis yrityselämään. BisnesAkatemiassa opiskelija suorittaa opetussuunnitelman mukaisia opintojaksoja, mutta suoritustavat vaihtelevat. Opintoja voi suorittaa monimuotoisesti näyttöinä, suullisesti, pareittain, ryhmänä tai projektin osana. Itsearviointiraportin mukaan erilaiset oppijat – vähemmän tiimi-/ryhmätyötaitoiset, erikoistujat ja nopeat etenijät – ja oman yrityksen opiskeluaikana perustavat otetaan huomioon. Valmentajan kanssa käytävät kehityskeskustelut ohjaavat opiskelua ja urakehitystä.

5.3.3 Kokonaiskuva BisnesAkatemiasta

Arviointiryhmälle jäi varsin positiivinen kokonaiskuva BisnesAkatemian toiminnasta. Itsearviointiraportissa mainitut myönteiset yhteisölliseen oppimiseen liittyvät seikat saivat vahvistusta opettajien ja opiskelijoiden haastatteluisa. Useimmat haastatellut opettajat ja opiskelijat jakoivat ajatuksen ryhmäytymisen vaikutuksen opintojen etenemiseen ja opiskelijoiden valmistumiseen. Opiskelijoiden myönteiset näkemykset BisnesAkatemiasta eivät ole vähäpätöinen asia oppimisen näkökulmasta. BisnesAkademia näyttää tarjoavan paitsi otollisen fyysisen ja sosiaalisen ympäristön oppimiselle myös opiskelijoiden kehittymiselle turvallisen psyykkisen tilan. Opiskelijat suhtautuivat luottavaisesti BisnesAkatemiassa hankkimaansa osaamiseen ja kokivat olevansa hyvin

valmistautuneita työelämän haasteisiin. Eräs opiskelija kuvaa BisnesAkatemian antamia valmiuksia seuraavasti:

Just se referenssi et se on se millä mä meen työpaikkaa hakeen [...] me koetaan olevamme kovilla kun täältä, vahvoilla kun täältä valmistutaan.

Vaikka arviointiryhmä pitääkin lähtökohtaisesti hyvänä, että opiskelijat ottavat vastuuta omasta opiskelustaan, arviointiryhmä on samalla huolissaan liiallisen käytäntöpainotteisuuden mahdollisista kielteisistä seurauksista. Arviointiryhmä pelkää, että opiskelijoille voi jäädä epärealistinen käsitys käytäntöpainotteisen opiskelun merkityksestä asiantuntijaksi kasvamisessa. Joidenkin opiskelijoiden mukaan treeneissä käsitellään virheitä, mutta arviointiryhmälle jäi epäselväksi reflektiivisen käsittelyn osuus treeneissä. Näyttää siltä, että reflektiiviseen työskentelyyn ja arvioinnin monipuolisuuteen tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota. Arviointiryhmä pitää tärkeänä myös sitä, että koulutusohjelman arviointikäytännöt ovat ammattikorkeakoulun AHOT-ohjeen mukaisia. Tältä osin arviointiryhmä muistuttaa, että AHOT-ohjeen mukaan näytöstä tulee antaa numeerinen arviointi. Suullista näyttöä ei voida pitää riittävänä.

Arviointiryhmän mielestä BisnesAkademia on lupaava työelämälähtöinen ja kokemuksellinen oppimisympäristö, joka tarjoaa perinteisiä opettajalähtöisiä oppimisympäristöjä suotuisimmat puitteet käsitteellisen ja kokemuksellisen tiedon yhdistämiseen. Oppimistulosten ja rakentuvan asiantuntijuuden kannalta ratkaisevaa on, missä määrin opiskelijoiden itseohjautuvuuden valmiuksia sekä reflektiivisen työskentelyn taitoja pystytään kehittämään ja hyödyntämään. Kehittämiskohteita ovat teorian ja käytännön yhteensovittaminen, opiskelijoiden reflektiivisen työn ohjaaminen sekä monimuotoisin menetelmin osoitetun oppimisen arviointi. Koulutusohjelman käyttämiä arviointimenetelmiä kuvataan tarkemmin luvussa 6 Oppimisen ja osaamisen arviointi.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelmassa on BisnesAkatemian osalta otettu askeleita oikeaan suuntaan. Opiskelijoiden omatoimisuutta ja aktiivisuutta korostavat menetelmät ovat nykyisten oppimiskäsitysten mukaisia. Arviointiryhmä suosittelee, että koulutusohjelma jatkaa oppimispäiväkirjojen ja kehityskeskustelujen hyödyntämistä opiskelijoiden työmäärien arvioinnissa. Arvioinnin oikeudenmukaisuuden ohella kysymys on koulutusohjelman itsensäkin esiin nostamista tärkeistä työelämätaidoista kuten itsensä johtamisesta ja kehittävästä ammatillisesta otteesta.

5.4 OPISKELU SÄHKÖISEN LIIKETOIMINNAN KV-OSAAJA / INTERNATIONAL E-BUSINESS -SUUNTAUTUMISVAIHTOEHDOS

Sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja -suuntautumisvaihtoehto on liiketalouden koulutusohjelmassa säilynyt pääosin ennallaan koulutusrakenteiden muuten muuttuessa. Opiskelijoilla on mahdollisuus valita tämä linja yhteisen YLP-opintojakson jälkeen. Yrittäjyysosaaminen muodostaa näin ollen myös kansainvälisyyden näkökulmasta perustan koulutukselle. Suuntautumisvaihtoehto perustuu aiemmalle kaksikieliselle (englanti ja saksa) koulutusohjelmalle, jonka viimeinen sisäänotto oli vuonna 2006. Aiemmin kokonaan vieraskielinen koulutus jatkui sitten osittain englanninkielisenä kv-osaajan suuntautumisvaihtoehtona tämän jälkeen. Aiemmin käytössä olleet toimintamallit ja koulutukselliset ratkaisut näyttävät paljolti jääneen käyttöön koulutusohjelman uudessa rakenteessa. Tämä tukee opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa tradenomien tutkinto kansainvälisin painotuksin.

KV-osaajalinjan toteutuksessa on BisnesAkatemioita enemmän englanninkielistä opetusta ja sen valinnoita opiskelijoita kannustetaan erityisesti osallistumaan opiskelijavaihtoon ja muihin kansainvälisiin toimintoihin. Aiemman koulutusohjelman kansainväliset suhteet on säilytetty ja sopimukset uudistettu. Opiskelijoilla on mm. mahdollisuus kaksoistutkintoon sekä Turun ammattikorkeakoulussa että Fachhochschule Kielissä suoritettuna. Tämän mahdollisuuden käyttö ei ilmennyt itsearviointiraportista tai tullut esiin haastatteluissa.

Harjoitusyritysprojektissa ensimmäisen opintovuoden aikana saavutettu osaaminen on käytössä opintojen edetessä suuntautumisvaihtoehtoon opintoihin. Innovaatiopedagogiikan periaatteen mukainen projektityyppinen opiskelumuoto on käytössä sähköisen liiketoimintaosaamisen kv-osaaja -suuntautumisvaihtoehtossa. Ryhmätyöratkaisut ovat kuitenkin perinteisempiä kuin BisnesAkatemioissa.

Arviointivierailulla kv-osaajalinjan valinnat opiskelijat esittelivät osuutensa ”Osaamisen vientihanke Vietnamiin” -projektissa. Opettajien rooli korostui esittelyssä melko selvästi: opettajat perustelivat opiskelijoiden tekemiä ratkaisuja, kun taas opiskelijat keskittyivät tekemäänsä taustaselvitykseen Vietnamin kulttuurista, historiasta ja maantieteestä. Vaikka historiallisilla tekijöillä on paljon merkitystä markkinoitavan tuotteen valinnassa, arviointiryhmä pitää kuitenkin valitettavana sitä, että oppimisprosessin esimerkin esittelivät opetta-

jat. Lisäksi ilmeni, että kyseessä oleva hanke oli edelleen kesken, minkä vuoksi varsinaisia tuloksia ei pystytty kuvaamaan eikä arviointia opintosuoritukselta ollut vielä tehty. Ennakkomateriaalissa, johon arviointiryhmä tutustui, oli opettajan esityksen lisäksi yksi hyvä esimerkki oppimisprosessista opiskelijoiden näkökulmasta: kirjallinen työ, jonka kv-osaajalinjan opiskelijat olivat tehneet yhdessä ulkomaisen vaihto-opiskelijan kanssa. Tämä oli mielenkiintoinen ja hyvä esimerkki monimuotoisesta oppimisympäristöstä ja vaihto-opiskelijoiden integroitumisesta suomalaiseen opiskelijaryhmään.

Opetus-/oppimismenetelmä vaikutti hyvältä ja opiskelijat innostuneilta. Suunniteltu ja käynnistynyt toteutusmalli tarjosi mahdollisuuksia opiskelijoiden itsenäisille luoville ratkaisuille ja ideoiden kokeiluille, ja malliin oli integroitavissa useita erilaisia oppimistavoitteita ja -sisältöjä. Siitä huolimatta arviointiryhmälle jäi vaikutelma, että kv-osaajalinjaa ei suuntautumisvaihtoehtona ollut kehitetty yhtä intensiivisesti kuin BisnesAkatemiaa. On toki ymmärrettävää, että melko suurten muutosten pyörteissä elävää koulutusohjelmaa ei kerralla voida uudistaa kokonaan, vaan on edettävä vaihe kerrallaan.

Haastatteluissa mainittiin koulutusohjelman yhdeksi tavoitteeksi Salon seudun yritysten kansainvälistymisen tukeminen. Sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja -suuntautumisvaihtoehdon valinneet haastatellut opiskelijat näkivät, että opettajat voisivat ottaa vahvemman roolin tarvittavien työelämäyhteyksien löytämisessä. Opettajat puolestaan ilmaisivat tietoisesti antavansa vastuuta opiskelijoille itselleen, mikä ainakin yritysten kansainvälistymisen näkökulmasta vaikutti melko suurelta haasteelta. Näyttääkin siltä, että kv-osaajalinjan opiskelijoita pitää tukea enemmän tähän innovaatiopedagogiikan mukaiseen toimintatapaan. Eräs haastateltu opiskelija kuvaa tilannetta seuraavasti:

...ku meilläkin ku meil on näit ryhmätöit ollu kurseilla ja opettajat on heti alkuun ilmottanu et he haluaa et me tehään työelämätaustasesti et siihen etitään joku yritys minkä pohjalt. Esimerkiks markkinoinnist on tehty niin mä koen et välil on jätetty aika tyhjän päälle. Et on ilmoitettu vaan et etsikää. Ja se on tosi vaikee johonkin noin pieneenki jos on yks pieni kurssi mikä ei, se ei oo mikään virallinen työ sitä ei julkasta missään siihen vaan haluttais sitä työelämätaustaa Ja et olis joku ketä, jos ois, jollain tavalla koordinois tätä hommaa. Et meil kans haluttais tosi paljon aina et näihin pienryhmätöihinki saatais sitä yritystaustaa mut se on tosi hankala lähtee niit välil hankkimaan.

Suuntautumisvaihtoehdon esittelyissä arviointivierailulla korostui edelleen opettajien rooli: ratkaisuja, esimerkkejä ja kehittämisideoita toivat haastattelussa esille opettajat, eivät niinkään opiskelijat. Kv-osaajalinjan opiskelijat eivät olleet kovin tyytyväisiä vaikuttamismahdollisuuksiinsa opetusjärjestelyjen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa:

...minä ja muut kv-puolella ihmiset (on aina esittänyt) uusia näkemyksiään kurseista, miten niitä ehkä vois järjestää. Niin, ainakaan mun mielest ei oo kauheen hyvin otettu vastaan sitä. Että enemmänki on ollu vaan hyssyttelyä ja on ollu kanta et näillä mennään,...

Päällekkäisyyksien poistamiseksi opiskelijat toivovat lisää opettajien yhteistä suunnittelua. Opiskelijat kokevat laajemminkin, että heidän ääntään ei kuunnella. He ovat antaneet palautetta kokemistaan huonoista ratkaisuista sekä suoraan opettajille että koulutuspäällikölle ilman merkittävää tulosta. Toisaalta opiskelijat myös pohtivat omaa toimintaansa kriittisesti:

...et ehkä me ollaan vaan sit tyydytty purnaamaan keskenämme et miks tää asia...

KV-osaajalinjan opiskelijoita näytti harmittavan se, että osa ryhmäläisistä oli läsnä opetuksessa vain harvakseltaan, eivätkä kaikki myöskään tee yhteistyötä toisten opiskelijoiden kanssa. He kokivat, että jotkut ovat koulussa vain siksi, että saavat joskus tradenominimikkeen, ei niinkään oppimassa. Haastattelut opiskelijat nostivatkin itse haastattelussa esille ongelmia ryhmäytymisessä sekä sitä tukevien tilojen puuttumisessa.

Vaikuttaa siis siltä, että kv-osaajalinjan kehittäminen on jäänyt taka-alalle, kun panokset on kohdennettu ensisijaisesti BisnesAkatemian käynnistämiseen ja harjoitusyritystoiminnan kehittämiseen. Mikäli kv-osaajalinja tulee jatkumaan omana suuntautumisvaihtoehtonaan liiketalouden koulutusohjelmassa, on syytä panostaa siihen ja nimenomaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Heillä näyttää olevan perusteltuja ja innovatiivisia ajatuksia siitä, miten linjaa voisi kehittää. Myös ulkomaalaisia partnereita voitaisiin kuulla.

Vaikka haastattelujen perusteella näyttää siltä, että itse opiskelulisältöihin ja -menetelmiin sekä vieraskielisen opetuksen tarjontaan oltiin pääosin tyytyväisiä, arviointiryhmä kehottaa koulutusohjelmaa paneutumaan kv-osaajalinjan oppimisympäristöjen kehittämiseen. Hyvänä alkuna voidaan pitää kv-osaajalinjan opiskelijoille varatun fyysisen tilan osoittamista, koska opiskelijoiden

mainitsevat epäkohdat sisälsivät myös ulkoiseen oppimisympäristöön liittyviä asioita.

5.5 OHJAUS JA TUUTOROINTI KOULUTUSOHJELMASSA

Salon liiketalouden koulutusohjelman ohjaus- ja tuutorointikäytännöt ovat linjassa Turun ammattikorkeakoulun muissa koulutusohjelmissa omaksuttujen käytäntöjen kanssa. Perusidea on, että verraten pienissä, 10–12 opiskelijan tuutorryhmissä opettajatuutorit oppivat tuntemaan opiskelijat ja pystyvät toteuttamaan eräänlaista ”varhaisen puuttumisen” ideologiaa. Ohjeeksi on kirjattu, että opettajatuutori tapaa ryhmäänsä säännöllisesti. Tiiviin ryhmäohjauksen ohella tavoitteena on, että opettajatuutori ja opiskelija käyvät henkilökohtaisen keskustelun heti opintojen alkuvaiheessa.

Ammatillisen kasvun tukemisen lisäksi ohjausta pidetään tärkeänä keinona vähentää opintojen keskeyttämisen riskiä ja edistää opintojen etenemistä opetussuunnitelman mukaisesti. BisnesAkatemian osalta arviointiraportissa korostetaan ryhmadynamiikan merkitystä. Ajatuksena on, että opintojen viivästyminen huomataan tiimiyhtymisen sisällä: tiimi tukee ja kannustaa opiskelijoita, joita uhkaa vauhdista putoaminen. Ryhmadynamiikkaa pyritään vahvistamaan tiimien sisällä asettamalla yhteinen palkinto (esimerkiksi matka), johon tiimi on ”oikeutettu”, mikäli sen jäsenet valmistuvat ajallaan.

Opettajatuutoreiden ohella jokaiselle opiskelijaryhmälle on lukuvuonna 2011–2012 (toiminta vakiintuneena jatkossa) nimetty opiskelijamentorit, joiden tehtävänä on edistää opiskelijoiden ryhmäytymistä ja auttaa opintojen suunnittelussa. Opiskelijamentoritoiminnasta saadut kokemukset ovat pääsääntöisesti rohkaisevia. Itsearviointiraportin mukaan tämä johtuu siitä, että kysymys on opiskelijoiden aloitteesta käynnistyneestä toiminnasta.

Ohjaukseen ja tuutorointiin panostaminen on tarpeellista, sillä vaikka opintojen keskeyttäminen ei olekaan erityisen yleistä (vuonna 2010 keskeyttämisprosentti oli 4,1), koulutusohjelman opiskelijoiden opintopistekertymät jäävät liian pieniksi (vuonna 2010 opintopistekertymä oli keskimäärin 37,6 op). Itsearviointiraportissa todetaankin, että opiskeluaikoja pitäisi saada lyhennettyä merkittävästi.

Jo tällä hetkellä varhaista puuttumista toteutetaan koulutusohjelmassa varsin monipuolisesti eri kanavissa kuten henkilökohtaisilla keskusteluilla, Optimassa, sähköpostitse ja tekstiviestein. Tuutoropettajan lisäksi suuntautumisvaihtoehtovastaava ja koulutuspäällikkö tukevat ohjausta etsimällä opiskelijalle sopivia opintojaksoja ja muita suoritustapoja. Tuutoropettaja voi tarvittaessa ohjata opiskelijan myös opinto-ohjaajan tai terveydenhoitajan puheille. Tarve lyhentää opiskeluajoja on mielletty kuitenkin niin merkittäväksi haasteeksi, että koulutusohjelmassa on ryhdytty suunnittelemaan ns. tradenomihautomoa. Vielä suunnitteluasteella olevan hautomon ideana on puuttua opiskelijoiden opintoihin, mikäli ne etenevät hitaasti tai jäävät kesken joko opinnäytetyön kohdalla tai muussa vaiheessa. Itsearviointiraportin mukaan tämä voisi tarkoittaa erilaisten erityisohjausmenetelmien ja pedagogisten ratkaisujen (ml. tieto- ja viestintäteknologia) hyödyntämistä. Hautomoidean toteuttamiseksi koulutusohjelma on hakemassa ulkoista kehittämisrahaa.

Haastatellut opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen. Useimpien opiskelijoiden mielestä kehityskeskustelut opettajatuutorin kanssa olivat hyödyllisiä ja edistivät ammatillista kehittymistä sekä opinnoista suoriutumista. Jonkin verran kaivattiin kuitenkin lisää ohjausta ja tukea, etenkin harjoittelupaikan etsimisessä. Ohjauksen ja tuutoroinnin suhteen myönteistä yleiskuvaa rikkoo kv-linjan opiskelijoiden antama palaute. He olivat haastattelussa muita kriittisempiä. Opiskelijoiden mukaan tuutoroinnissa on parannettavaa esimerkiksi sen suhteen, miten hyvin heille informoidaan koulutusohjelman tapahtumista.

Arviointiryhmä pitää hyvänä saavutuksena, että opiskelijat ovat enimmäkseen tyytyväisiä koulutusohjelmassa toteutettavaan ohjaus- ja tuutorointitoimintaan. Arviointiryhmä yhtyy myös koulutusohjelman arvioon ohjauksen ja opintojen etenemisen välisestä suhteesta. Tältä osin arviointiryhmän mielestä on erinomaista, että koulutusohjelmassa on suunnitteilla hautomotoimintaa muiden ohjausmuotojen tueksi. Verraten nopeasti toteutettavissa olevana kehittämisideana arviointiryhmä suosittelee, että koulutusohjelmassa kokeiltaisiin sosiaalisen median kytkemistä yhdeksi ohjauskanavaksi.

5.6 JOUSTAVAT OPINTOPOLUT

Joustavien opintopolkujen ideana on tarjota opiskelijoille monipuolinen opetustarjonta sekä joustavat mahdollisuudet opiskella yli koulutusohjelmarajojen. Salon liiketalouden koulutusohjelma on itsearviointiraportin mukaan joustavien opintopolkujen ideaalin mukainen. Koulutusohjelmassa korostetaan mahdollisuutta yksilölliseen opintopolkuun ja henkilökohtaisen opintosuunnitelmaan (HOPS).

Opiskelijan tutkintosisällön räätälöinnin mahdollisuuksia ei haluta rajata pelkästään vapaasti valittavien opintojen (15 op) osuuteen, vaan koulutusohjelman ajattelutavassa ammattiopinnot muodostavat vielä olennaisemman räätälöintimahdollisuuden. Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa on pyritty mahdollistamaan jokaiselle opiskelijalle opintojen henkilökohtainen räätälöinti. Valinnaisten ammattiopintojen todetaan olevan laajaa ja monipuolista, sillä opiskelija voi liittää valinnaisiin ammattiopintoihinsa haluamiaan opintoja toisista koulutusohjelmista ja laajemminkin (esim. avoin AMK, avoin yliopisto, JOO-opinnot, virtuaali-AMK). Valinnaisten ammattiopintojen hyväksymisestä osaksi tutkintoa vastaa tuutoropettaja tai koulutuspäällikkö.

Lisäksi opintojen joustavuutta edistetään siten, että päiväryhmässä opiskelevat voivat suorittaa opintoja aikuisryhmien mukana iltaopetuksessa ja päinvas-toin. Joustavien opintopolkujen tarjoamista koulutusohjelma perustelee yhtäältä opiskelijoiden erilaisilla tarpeilla ja elämäntilanteilla sekä toisaalta sillä, että joustavat opintopolut mahdollistavat sen, että valmistuvat tradenomit ovat ”yksilöllisiä alan osaajia”. Joustaviin opintopolkuihin liittyvää potentiaalia kuvaa oheinen BisnesAkatemian opiskelijan haastattelusitaatti:

...mul on sitä konkreettista näyttöä niitten perusopintojen lisäksi ja arvosanojen lisäksi mitä mul on. Ja ite oon ymmärtäny et nykyään hirveen moni toimitusjohtaja [...] on kiinnostunut enemmänki persoonasta ja sitte niistä asioista mitä työkokemust on ja mitä on tehny.

Joustavat opintopolut linkittyvät myös ohjauksen, tuutoroinnin ja arvioinnin teemoihin, joita käsiteltiin tarkemmin luvussa 5.5.

Itsearviointiraportin valossa näyttää siltä, että koulutusohjelmassa työelämä-lähtöisyys ja joustavat opintopolut toimivat opiskelua ohjaavina pedagogisina periaatteina. Koulutusohjelmassa on ainakin strategisella tasolla aitoa pyrkimystä edistää opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia ja tukea yksilöllisten

opintopolkujen rakentamista. koulutusohjelmalla on myös käytännön tasolla näyttöä joustavien opintopolkujen tarjoamisessa. Arviointiryhmää ilahduttaa erityisesti koulutusohjelman ja opiskelijoiden välinen yhteistyö opintojen joustavuuden kehittämisessä. Koulutusohjelman johdon, opettajien ja opiskelijoiden välinen yhteistyö esimerkiksi opiskelijapalautteen hyödyntämisessä opintosisältöjen ja opintototeutusten kehittämisessä on pääsääntöisesti hyvällä tolalla – erityisesti harjoitusyritystoimintaan osallistuvien ja BisnesAkatemiassa opiskelevien kohdalla. Opettajien haastatteluissa mainittiinkin useita esimerkkejä opintojen joustavista ja työelämälähtöisistä suorittamismuodoista. Yhteistä näille hyvillä käytännöillä oli työelämässä olleiden osaamisen joustava tunnistaminen ja tunnustaminen.

Hieman ristiriitaisempi kuva koulutusohjelmasta kuitenkin syntyy, kun tarkastellaan opintopolkujen joustavuutta kv-osaajalinjalla. Opiskelijoiden mukaan heidän antamaansa palautetta ei aina käsitellä asianmukaisesti. Tämä on ainakin osittain selitettävissä sillä, että arviointihetkellä kv-osaajalinjalla ei ollut opiskelijaedustajaa ryhmässä, jossa käsitellään koulutusohjelman kehittämiseen liittyviä asioita. Arviointiryhmän mielestä tämäkin yksityiskohta kertoo koulutusohjelman valinnasta keskittyä kehittämistyössä BisnesAkatemiaan. Mikäli kv-osaajalinja suuntautumisvaihtoehtona tulee kuitenkin jatkuamaan, on syytä kiinnittää sen edustajat mukaan kehittämistyöhön.

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että opintojen valitseminen muista koulutusohjelmista ei näytä olevan aivan niin mutkatonta kuin itsearviointiraportissa todetaan. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että käytännön tasolla valinnanmahdollisuuksien ja yksilöllisten opintopolkujen edessä on monia esteitä, jotka eivät koske yksinomaan kv-linjan opiskelijoita. Seuraava haastattelu-sitaatti heijastelee monien haastateltujen opiskelijoiden tuntoja:

...tääl Salossa oikeesti pidetään kynsin ja hampain meistä kiinni [...] mä oon kokenu sen asian niin että ku on ollu toivottavaa että ne opinnot käydään täällä Salossa. Ja sitte tietysti ku yliopistot ja muut korkeakou-lut sijaitsee myös siellä Turussa niin niitäkään ei oo erityisemmin kannustettu ottamaan.

Arviointiryhmä on tietoinen, että edellä esitetty voi johtua paitsi Salon liiketalouden koulutusohjelmassa tehdyistä linjanvedoista, myös vastaanottavan koulutusohjelman ja oppilaitoksen ratkaisuista. Joustavien opintopolkujen kehittämisen osalta arviointiryhmä pisti merkille kuitenkin eräänlaisen ”turnaus-

väsymyksen” opettajakunnassa. Joidenkin haastateltujen opettajien mielestä joustavuudessa on menty ehkä liiankin pitkälle. Haastateltuja opettajia mietityttivät valinnaisuuteen liittyvät riskit – etenkin opiskelijoiden ajanhallinta. Toisaalta opettajakunnassa myös aidosti reflektoidaan opetusmenetelmiä, mihin liittyen peräänkuulutettiin omien toimintatapojen kriittistäkin tarkastelua. Erään haastatellun opettajan mukaan opintojen joustavuus ja aiemmin hankitun osaamisen linkittäminen opintoihin on paitsi ”praktinen” myös ”filosofinen kysymys”.

Käytettävissä olevan materiaalin pohjalta arviointiryhmä pitää koulutusohjelman tekemää työtä joustavien opintopolkujen kehittämiseksi oikeansuuntaisena. Koulutusohjelmalla on myös näyttöä toimenpiteistä (esim. arviointikäytännöt), jotka tukevat käytännössä opintojen joustavuutta. Arviointiryhmä kuitenkin suosittelee, että koulutusohjelma käy seikkaperäisesti läpi ne tapaukset, joissa opiskelija ei ole pystynyt suorittamaan aikomiaan koulutusohjelman tarjonnan ulkopuolisia opintoja. Arviointiryhmä kiinnittää huomiota myös liialliseen joustavuuteen liittyviin ongelmiin. Osaamisvaatimuksista ei saa tinkiä joustavuuden nimissä. Samalla on huolehdittava siitä, ettei opettajien työmäärä kasva kohtuuttoman suureksi.

5.7 KANSAINVÄLISYYS

Koulutusohjelman kansainvälisyyttä arvioitaessa tuli esille, että ensisijaisena tavoitteena koulutusohjelmalla on tulevaisuudessa tarkoitus laajentaa kaksosistutkintomallia sopimuksin myös muihin yhteistyökorkeakouluihin (tällä hetkellä Fachhochschule Kiel). Koulutusohjelman on myös tarkoitus jatkossa laajentaa vaihto-opiskelumahdollisuuksia entistä enemmän projekti- ja intensiivivaihtoihin. Koulutusohjelma toivoo myös kansainvälistymistä lisääviä, yritysmaailmassa tapahtuvia vaihtojaksoja. Arviointiryhmä koki haastattelujen perusteella, että koulutusohjelman hankkeiden toimeenpano opintojaksojen kansainvälistämiseksi ja verkostoitumisen lisäämiseksi on aktiivista ja oikeansuuntaista.

Ennakkomateriaalin perusteella ei tullut kovin hyvin esille kansainvälistymisen saavutuksia muilta osin kuin vaihto-opiskeluun liittyvien lukujen valossa. Enemmän esillä olivat suunnitelmat ja aiheet suunnata yhteistyökuvioita esimerkiksi Kiinaan ja Vietnamiin. Opiskelijoiden oppimisen kytkeminen näihin suunnitelmiin ei ole huono ratkaisu: esitellyt kansainvälistymiseen tähtää-

vät aktiviteetit olivat tuoreita ja opiskelijoiden kommentit ja demonstraatiot kuvastivat intoa ja vahvaa opiskelumotivaatiota. Toisaalta vaikutti siltä, että kaikkia näkökohtia ei ollut osattu ottaa huomioon – kansainvälisen markkinoinnin opiskelun ollessa pääosassa asiantuntemus markkinoitavan tuotteen osalta ei ollut kovin vahva. Tämä on kuitenkin ymmärrettävää opintojen ollessa vielä alkuvaiheessa.

Harjoitusyritystoiminnan ja BisnesAkatemian kohdalla kansainvälisyysnäkökulmaa ei juuri nostettu esiin haastatteluissakaan. Itsearvioinnin ja muun ennakkomateriaalin pohjalta sen olisi olettanut nousevan esiin nimenomaan kansainvälisen yrittäjyyden ja sähköisen liiketoiminnan näkökulmasta. Tosin Sekaisin Salosta -tapahtuma aihealueen esimerkkinä ei ollut kansainvälisyyttä painottava. Osaamisen vientihanke Vietnamiin sisälsi pikemminkin kuvausta siitä, miten tärkeää yhteistyötä suunniteltaessa on huomioida erilainen kulttuuri kuin varsinaisia toimenpiteitä ja ideoita asian konkreettisesti toteuttamissuunnitelmassa.

KV-osaajalinjan opiskelijat toivat haastatteluissa esille tyytyväisyytensä englanninkielisen opetuksen määrään varsinkin opintojen alkuvaiheessa:

...et on ollu tosi kiva et meil on ollu hirveen paljo, no ykkösvuoden lopus ja sit kakkosvuoden ne englanniks, kursseja.

Salon toimipisteen kansainvälinen ilmapiiri ja henki ilmeni keskusteluissa esimerkiksi kansainvälisen hanke-esimerkin myötä. Arviointiryhmä tunnisti myös yleisen kv-myönteisyyden opettajakunnassa.

6 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Koulutusohjelma käyttää useita erilaisia arviointimenetelmiä. Itsearviointiraportissa kuvataan, että arvioinnista päättää opettaja tai opettajatiimi. Haastatteluissa käy ilmi, että arviointiskaaloina käytetään arvosanoja 0–5 sekä hyväksytyt/hylätyt -arviointia. Arviointitapoina ovat toteutussuunnitelmien mukaan yksilön kirjallisten kokeiden arviointi, työajanseuranta, vertaisarviointi ja itsearviointi. Lisäksi myös yhteistyötahot antavat palautetta opiskelijoiden toiminnasta.

Koulutuspäällikön ja koulutusjohtajan haastattelujen mukaan arvioinnin haasteellisuus on tiedostettu erityisesti ryhmässä tapahtuvan toiminnan osalta. Ryhmän arvioinnissa kunkin yksilön teoriasovellus ja käytännön osaaminen ovat niin tiiviissä yhteydessä ryhmän toimintaan, että yksilön arviointi irrallisenä toimijana on haasteellista eikä aina onnistu tai ole tarpeen. Opettajat kertovat projektityöskentelyn arvioinnin olevan haasteellinen tehtävä, minkä vuoksi arvioinnin kehittämiseksi on opettajille järjestetty koulutusta.

Turun ammattikorkeakoulun koulutusohjelmissa toteutussuunnitelma on dokumentti, jossa näkyy opiskelijan oppimis- ja osaamistavoitteiden arviointitapa ja -kriteerit. Koulutusohjelman toteutussuunnitelmissa on 2011 alkaen esitetty numeeriset arvioinnit 0–5 ja 1–5 sekä hyväksytyt/hylätyt. Eri arviointitapojen perustana olevia arviointikriteereitä ei ole systemaattisesti esitetty, lukuun ottamatta yhden opintojakson arviointia, jossa kriteerit on avattu. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat ovat palautteissaan esittäneet arviointiperusteiden avaamista toteutussuunnitelmiin.

Haastatteluissa esiin nousivat edellä mainittujen asioiden lisäksi itserviointi ja vertaisarviointi. Koulutusohjelman arviointiryhmälle toimittamassa materiaalissa olivat mukana myös itsearviointi- ja vertaisarviointilomakkeet sekä kehityskeskustelulomake. Näistä YLP-opintojen itsearviointilomake käsitellään lomakkeen tietojen mukaan kehityskeskusteluissa. Muiden lomakkeiden käyttö

ei ilmene dokumenteista, eikä minkään lomakkeen merkitystä arvioinnin kannalta ole esitetty toteutussuunnitelmissa. Haastattelujen mukaan lomakkeiden sisältöä saatetaan käsitellä erilaisissa ohjaustilanteissa. Opiskelijoiden mukaan he tekevät edellä esitettyjen arviointitapojen lisäksi spontaania itsearviointia esimerkiksi projektityön ohessa. Myös oman ryhmäläisen tai parin kanssa arvioidaan omaa suoriutumista.

Vertaisarviointia toteutetaan ryhmä- ja yksilöarviointina. Arvio voidaan toteuttaa joko kirjallisena palautteena ryhmälle sen esityksestä ja toiminnasta tai suullisena palautteena keskustellen. Ryhmätoiminnan vertaisarvioinnissa opiskelijat korostivat erityisesti ryhmadynamiikan ja konkreettisen toimimisen sujuvuutta ja näiden vertaisarviointia painottaen ”sparraamista” ja ryhmässä ”aktiivisena olemista”. Projektitoiminnassa ja ryhmätyöskentelyssä tärkeää tai hankkeen asian kannalta oleellista teorian tiedon hallintaa ei tarkastella. Opettajien mielestä opiskeltavaa toimintaa ohjaavan teoreettisen perustan opettamista ja arviointia tulisikin kehittää ryhmätoiminnan yhteydessä toteutuvassa opetuksessa.

Vertaisarvioinnin tueksi annetaan niukasti ohjeita. Opiskelijoiden mukaan vertaisarvioinnissa keskitytään rakentamaan palautteeseen, jonka opiskelijat antavat kannustavassa sävyssä toisilleen. Opiskelijoiden ja opettajien mukaan arviointi käsittelee usein konkreettisten toimintatapojen onnistumista ja tii- mityötaitoja. Teoriasisältöjen osaamisen arviointi jää ryhmäoppimisessa vähäisemmäksi suhteessa muuhun palautteeseen. Suullinen vertaisarviointi on sä- vyltään pääasiassa positiivista. Opiskelijoiden haastatteluissa nostettiin esiin, että yksilöllisessä vertaisarvioinnissa pyritään esisijaisesti opiskelijan ”sparraamiseen”, ei niinkään systemaattiseen, oppimista kehittävään osaamisen reflek- tion. Haastatteluvastauksissa ”sparrukseen” ei sisällytetty sellaisten asioiden arviointia kuten esimerkiksi tiedon etsimisen taso ja taidot, tiedon jakamistai- to, käytännön teoriaperustan hallinta tai konkreettisten tuotosten laatu. Useat opiskelijat toteavatkin suoran suullisen palautteen toimimattomaksi arviointitavaksi – kaveria on vaikea arvioida kriittisesti. Opiskelijoiden ja opettajien haastatteluista saatujen tietojen perusteella vertaisarvioinneissa ei nosteta esiin yksittäisten opiskelijoiden oppimista edistäviä kehittämiskohteita. Arvioinnin hyöty lisääntyisi reflektointitaitojen huomioimisella.

Opiskelijoiden kuvauksen mukaan myös projektien toimeksiantajat tai muut yhteistyötahot antavat palautetta heidän toiminnastaan. Palautteen antaminen

tapahtuu strukturoimatta ja siitä ei jää dokumenttia, joten sen merkitys opiskelijan kehittymisen tueksi jää vähäiseksi.

Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa opintojaksoja valintansa mukaan eri tavoin: He voivat esimerkiksi valita yksilö- ja ryhmätyöskentelyn välillä. Toteutussuunnitelmien mukaan luokkaopetuksessa opiskelijat työskentelevät enemmän yksin, ja myös arviointitavat ovat perinteisiä, esimerkiksi koetulosten numeerinen arviointi. Haastattelujen mukaan projektityöskentelyn tai muiden ryhmässä toteutettujen opintojen arviointi on usein ryhmäarviointia. Opintojaksojen toteutustapaa valitessaan opiskelija voi siis näin valita myös arviointitavan. Valintansa mukaan opiskelija saattaa läpäistä koko koulutuksen suorittaen merkittävän osan opinnoista vain ryhmän jäsenenä, eikä yksilöllinen osaaminen tule tältä osin arvioituksi.

Itse- ja vertaisarvioinnin hyödyntäminen opiskelijan oppimisen arvioinnin osana jää epäselväksi. Arviointitapoja tulee kehittää siten, että arviointikriteerit on määritelty selvästi. Ne tulee esittää toteutussuunnitelmissa. Arviointia on hyödyllistä tarkastella kokonaisuutena koko opetussuunnitelman tasolla.

Koulutusohjelmassa on käytössä erilaisia arviointimenettelyjä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden opintopolkujen joustavuuden. Jossakin määrin arviointiryhmää askarrutti, onko arviointimenettelyissä liikaakin väljyyttä. Esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulun AHOT-ohjeen mukainen numeerinen arviointi edellyttää suullisen näytön lisäksi konkreettisia tuotoksia kuten projektiraportteja, tenttejä tai muuta vastaavaa. Arviointiryhmä suosittelee, että Salon liiketalouden koulutusohjelma selvittää tältä osin arvioinnin pelisääntöjä.

7 JOHTAMINEN JA PEDAGOGINEN KEHITTÄMINEN

Organisaation toiminnan laadun lähtökohdat ja tavoitteet nousevat sen määrittelemistä strategioista. Koulutusorganisaation strategian määrittelyssä tärkeä näkökulma on oppiminen ja osaamisen kehittyminen. Tämän varmistamiseksi on hyödyllistä tehdä opetus- ja oppimisprosessin systemaattista seuranta ja arviointia, johon toiminnan kehittämisen ratkaisut perustetaan. Systemaattinen arviointi auttaa koulutusohjelmaa vahvistamaan omia vahvuuksiaan ja havaitsemaan kehittämiskohteita.

Salon liiketalouden koulutusohjelman strategisena lähtökohtana on ollut Turun ammattikorkeakoulun strateginen suunnitelma, jossa korostuvat innovaatiopedagogiikan määrittelyn mukaisesti innovatiiviset ja monialaiset oppimisympäristöt, työelämäyhteistyö ja yrittäjyys. Kehittämiseen on saatu virikkeitä myös tulosalueen insinöörikoulutuksen hyödyntämästä CDIO (Conceive-Design-Implement-Operate) -viitekehyksestä, jonka tavoitteena on kehittää paitsi koulutuksen sisältöä myös opetus- ja oppimismenetelmiä siten, että valmistuneiden osaaminen vastaa mahdollisimman hyvin työelämän tarpeita. Keskeinen piirre CDIO-lähestymistavassa on käytännön osaamisen ja teorian tiedon syvälinen kytkeminen toisiinsa. Koulutusohjelman edustajat perustelivat tekemiään ratkaisuja ammattikorkeakoulun ja tulosalueen strategisilla tavoitteilla, joiden lisäksi he korostivat alueellisten strategioiden ja työelämän yhteistyökumppanien tarpeiden huomioon ottamista.

Strategian toteuttamisen kulmakivenä on vahva profiloituminen – miten koulutusohjelma ja tarjotut erikoistumismahdollisuudet lisäävät koulutuksen houkuttelevuutta ja opiskelijoiden sitoutumista opiskeluun? Salon toimipisteen vetovoima ja houkuttelevuus eivät takavuosina olleet riittävällä tasolla. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutuksen profilointi uudenaikaisilla opetusmenetelmillä, yrittäjyydellä ja kansainvälisyydellä on lisännyt hakijamääriä ja vahvistanut kansainvälistä yhteistyötä. Liiketalouden koulutusohjelmassa todetaan opiskeluaikojen lyhentämisen olevan edelleen haasteena.

Liiketalouden koulutusohjelmassa on tehty rohkeita, jopa radikaaleja ratkaisuja lyhyellä aikavälillä. Itsearviointiraportissa ei ole erikseen käsitelty aiemmin havaittuja toiminnan muutostarpeita, mutta muutosten pedagogiset perustelut on tuotu selvästi esille. Arviointiryhmälle jäi silti epäselväksi, miksi koulutusohjelmassa on päädytty hyvin nopeaan uudistamiseen. Onnistuneen muutoksen edellytyksenä on muutostarpeen perustelu – miksi muutos on tarpeellinen, mihin sillä pyritään ja millä keinoin tavoitteeseen päästään.

7.1 MUUTOKSEN JOHTAMINEN JA MUUTOKSEEN SITOUTUMINEN

Koulutusohjelman merkittävin kehittämisteema on ollut opetussuunnitelmauudistus vuodelle 2010 ja tähän liittyvä uusien pedagogisten toimintamallien kehittäminen. Salon toimipisteen liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien suuntautumisvaihtoehtorakenne uudistettiin, ja samalla lisättiin koulutusohjelmien yhteistyötä. Tällöin luotiin monialainen osuuskuntalinja, jonka nimenä oli vuosina 2010–2011 yrittäjyys ja sähköinen liiketoiminta, vuodesta 2012 lähtien BisnesAkademia. Vuoden 2012 toimintasuunnitelmaan kirjatun arvion mukaan opetussuunnitelmauudistuksessa on onnistuttu melko hyvin: BisnesAkatemian alkua kuvattiin menestyksekkääksi, mutta kv-osaajalinjalla todettiin olleen hieman käynnistysvaikeuksia.

Itsearviointiraportissa todetaan, että tehtyjen merkittävien uudistusten jälkeisessä vaiheessa olennaista on uudistusten vakiinnuttaminen. Toimintasuunnitelmat osoittavat, että koulutusohjelman tulevaisuuden hahmotuksessa on selkeä linja. Itsearviointiraportissa linja kuvataan seuraavasti: ”Opiskelijalähtöiset innovatiiviset oppimisympäristöt tapanamme toimia”.

Opetussuunnitelmien uudistaminen näyttää systemaattiselta ja hyvin johdettulta prosessilta. Haastateltujen opettajien näkemykset pedagogisesta kehityslinjasta olivat yhdensuuntaisia. Opettajat puhuivat aktiivisesta oppimisesta, kokemuseräisyydestä, käytännön tekemisestä, yhteistoiminnallisuudesta ja työelämälähtöisyydestä. Opetustoiminta ja vaatimukset ovat muuttuneet aiempaa joustavammaksi, esimerkiksi opiskelijoiden työssäkäynnin takia.

Itsearviointiraportin mukaan uusien oppimisympäristöjen myötä opettajat ovat tiimiytyneet, ja samalla on avautunut luontevia mahdollisuuksia yritys-kontakteihin. Opettajien yhteistyö harjoitusyritysopinnoissa ja BisnesAka-

mian toimintamalli ovat esimerkkejä tästä kehityksestä. Toisaalta johdon haastattelussa tuli esiin, että valmentava ja ohjaava opetus (esimerkiksi harjoitusyrityksen tuutorina) ei ole jokaiselle opettajalle luontevaa toimintaa. Koulutusohjelman johdon mukaan perinteisemmän linjan opettajat ovat vastustaneet muutosta. Silti harjoitusyritysten tuutoreiksi on hakeutunut ”perinteisiä opettajia”, jotka ovat hakeneet uusiutumista ja uudenlaista opettajuutta.

Haastatteluissa näkyi vahva tulevaisuusorientaatio ja opettajien innostus, joka varmasti auttaa jaksamaan alkuvaiheen kehittämistyössä. BisnesAkatemiassa toimiva opettaja toi esiin uudenlaisen oppimisympäristön rakentamisen vaa- tivuutta ja kuormittavuutta. Kuormittavuus ei noussut haastatteluissa huolestuttavasti määrin esille.

Arviointiryhmä havaitsi, että arviointivierailulla haastatteluihin osallistuivat monesti samat henkilöt. Kun samat henkilöt olivat mukana myös itsearvioinnin ydinryhmässä, arviointiryhmä ei välttämättä saanut riittävän laajaa kuvaa koko henkilöstön näkemyksistä ja mahdollisen muutosvastarinnan vahvuudesta. Edellä esitetystä huolimatta arviointiryhmä katsoo, että koulutusohjelman johdolla on realistinen käsitys opetuksen uudistamisesta. Koulutusohjelmassa näyttää vallitsevan hyvä henki. Opettajien uudistumista on tuettu mahdollistamalla Cambridge-kielikoulutukset ja -testit niistä kiinnostuneille sekä BisnesAkatemian osuuskunnan valmentajien osallistuminen ammattikorkeakoulun rahoittamiin Tiimimestari-valmennuksiin. Koulutusohjelma on ottanut selkeitä askeleita opettajavetoisesta opetuksesta opiskelija- ja työelämäläh- töiseen tiimioppimiseen.

7.2 TOIMINTASUUNNITELMA JA SEURANTA

Keskeyttämisen vähentämiseksi ja opiskelijoiden motivaation vahvistamiseksi koulutusohjelman opetussuunnitelma uudistettiin vuodelle 2010. Samalla ensimmäisen vuoden opiskelijoille pienryhmätuutorointia uudistettiin. Koulutusohjelman toimintasuunnitelmassa 2011 on analysoitu toiminnan kehittämistarpeita ja määritelty kehittämistyön tavoitteet ja eteneminen. Vertaillaessa vuosien 2011 ja 2012 toimintasuunnitelmia voidaan havaita johdonmukaisuutta ja toimenpiteiden jatkumo.

Itsearvioinnin ja kirjallisen aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että koulutusohjelman toimintasuunnitelman valmistelua tehdään yhteisöllisesti. Tällöin

toimintasuunnitelmalla voi olla aidosti ohjaava vaikutus. Ideointia on tehty koulutusohjelman henkilöstön yhteisessä tilaisuudessa. Koulutuspäällikkö viimeistelee toimintasuunnitelman johdon 4T-portaalin.

Vuoden 2012 toimintasuunnitelmassa tavoitteeksi nostetaan tiimiorganisaatiomalliin siirtyminen, mikä linkitetään moduuliperustaiseen opetussuunnitelmaan siirtymiseen. Koulutusohjelman suunnitelman mukaan vuoden 2014 opetussuunnitelmasta poistetaan suuntautumisvaihtoehdot ja luodaan moduulirakenteinen opetussuunnitelma. Tavoitteena on lisätä valinnaisuutta ja selkeyttää opiskelijoiden näkymää valinnaisuuteen.

Koulutusohjelman kokouksissa tehdään ”liikennevaloseuranta” suunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden toteutumisesta, mikä on oleellista suunnitelman ohjausvaikutuksen kannalta. Itsearviointiraportissa mainitut lähitulevaisuuden kehityskohteet ovat yhteneviä verrattuna vuoden 2012 toimintasuunnitelmaan. Arviointiryhmä katsoo, että nykyinen suunnittelun ja seurannan käytäntö linjaa varsin onnistuneesti toiminnan kehittämisen vuosittaiset painoalueet.

7.3 OPISKELIJAPALAUTE JA OPISKELIJOIDEN OSALLISTUMINEN KEHITTÄMISEEN

Ammattikorkeakoulun yhteinen käytäntö opiskelijapalautteessa on opiskelijoiden ja henkilöstön palautepäivä, joka pidetään lukukausittain yhdessä tietojenkäsittelyn koulutusohjelman kanssa. Tätä varten koulutusohjelman opiskelijaedustajat keräävät keväisin ja syksyisin opiskelijoiden mielipiteet tekemällä kyselyn. Palautepäivään osallistuvat aktiivisimmin ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijaedustajat. Lisäksi palautepäivään osallistuu koulutuspäällikkö, opettajia, opinto-ohjaaja ja opintosihteeri. Messi-intranetista löytyviin palautepäivien muistioihin on kirjattu koulutuspäällikön ja opettajien kannanottoja sekä toimenpiteitä.

Palautepäivien muistioiden perusteella vaikuttaa siltä, että opiskelijat tuovat avoimesti esiin toiveitaan ja kriittisiä näkemyksiään. Tämä kertoo luottamuksellisesta ja hyvästä keskusteluyhteydestä opettajien ja opiskelijaedustajien välillä. Liiketalouden koulutusohjelman palaute on jäsennetty erikseen harjoitusyritysohjelmaan, BisnesAkatemian ja Kv-osaajalinjan osalta. Palautepäivinä on käsitelty opiskelijan kokemusta opintoihinsa saamastaan tuesta, opintoja

hidastavia asioita, viihtymistä, Saloa opiskelukaupunkina, opiskelumotivaatioita sekä suunnitelmia opintojen jatkosta, työurasta ja valmistumisesta. Muistioiden perusteella vaikuttaa siltä, että palautepäivä toimii varsin hyvin vuorovaikutteisena ja avoimena palautteena.

Tietoliikenne ja sähköinen kauppa (TSK) -tulosalueella on luotu malli opiskelijoiden osallistumiselle toiminnan kehittämiseen. Eri vuosikursseilta ja eri opiskelijaryhmistä valitaan opiskelijaedustajat eri kehittämis- ja palautetilaisuuksiin sekä neuvottelukuntiin. Opiskelijaedustajat suorittavat tällä tavalla Laadunvarmistus ja kehittäminen -opintojaksoa. Toisen vuosikurssin opiskelijat osallistuvat aiemmin tulosalueen yhteiseen, koulutusjohtajan ja laatuvarmistuksen vetämään ryhmään ja kolmannen vuosikurssin edustajat puolestaan toimivat opiskelijaedustajina neuvottelukunnissa.

Salon liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmissa toimipisteessä siirryttiin vuonna 2011 paikalliseen opiskelijoiden osallistumismalliin. Koulutuspäällikkö kutsui aloittaneista ryhmistä uudet opiskelijaedustajat (2 henkilöä), joiden kanssa koulutuspäällikkö on kuukausittain käsitellyt tilannetta, toimenpiteitä ja kehittämisajatuksia. Opiskelijaedustajat tekevät opintojaksoa suorittaessaan koulutuspäällikön ohjeistamia tehtäviä, ja edustaja voi luoda kehittämiskohteen omien toiveittensa mukaisesti.

Koulutusohjelman itsearviointiraportin mukaan uusi opiskelijaosallistumisen malli on tiivistänyt keskusteluyhteyttä ja synnyttänyt erittäin aktiivista toimintaa. Opiskelijaedustajat ovat mm. kehittäneet uuden opiskelijamentorointimallin, luoneet uuden opintojakson sekä aloittaneet Salon opiskelijaliikunta-palveluiden kartoittamisen opiskelijayhdistyksen kanssa.

Liiketalouden koulutusohjelma on kehittänyt aktiivisesti opiskelijoiden vaikuttamisen mahdollisuuksia. Haastattelussa opiskelijat antoivat kohtuullisen hyviä, joskin vaihtelevia kouluarvosanoja kysyttäessä opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksista. Kokonaisuutena opiskelijoiden osallistumista kehittämiseen ja opiskelijapalautekäytäntöä voidaan pitää yhtenä koulutusohjelman vahvuutena.

8 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

8.1 VAHVUUDET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan Liiketalouden koulutusohjelman (Salo) vahvuuksia ovat:

- Alueellinen yhteistyö on todellista vuorovaikutusta koulutusohjelman ja eri sidosryhmien välillä, mikä heijastuu positiivisesti opetukseen ja ohjaukseen. Neuvottelukuntatyöskentely on tiivistä. Työelämän ja ammattikorkeakoulun välistä viestintää voidaan tehostaa neuvottelukunnassa.
- Koulutusohjelman johtaminen on onnistunutta ja kehittämistyöhön on sitouduttu. Koulutusohjelman toiminnan suunnittelu on todellista: ennakoivaa ja eteenpäin pyrkivää. Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti.
- Bisnesakatemia on lupaava työelämälähtöinen ja kokemuksellinen oppimisympäristö. Opiskelijat ovat itse aktiivisia toimijoita, joilla on opettaja-valmentajien vahva tuki.
- Harjoitusyritystoiminta on varsin pitkälle kehitetty työelämää simuloiva oppimisympäristö, joka toteuttaa koulutusohjelman valitsemaa pedagogista linjaa ja luo opiskelijoille valmiuksia seuraaviin opiskeluvaiheisiin.
- Innovaatiopedagogiikan periaatteiden mukainen toiminta on vahvaa.
- Opiskelijat osallistuvat toiminnan kehittämiseen ja opiskelijapalautteikäytäntö on toimiva. Erityisesti Bisnesakatemian opiskelijoilla on todellisia vaikutusmahdollisuuksia.
- Kansallinen verkostoituminen BisnesAkatemian toimintamallin kehittämisessä (Tiimiakatemia, Proakatemia) tarjoaa monia yhteistyömahdollisuuksia Suomessa ja kansainvälisissä yhteyksissä.
- Koulutusohjelma pyrkii aktiivisesti TKI-toiminnan vahvistamiseen.
- Opiskelijat ja opettajat ovat aktiivisia viestijöitä.

8.2 HEIKKOUEDET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelman kehittämiskohteita ovat:

- Teoria ja käytäntö ovat epätasapainossa.
- Kv-osaajalinja on jäänyt koulutusohjelman kehittämistyössä taka-alalle.
- Reflektio on vähäistä opiskelijan ja opettajan välisessä yhteistyössä.
- Opintosuoritusten arviointi painottuu liiaksi opiskelijoiden toimintatapojen arviointiin osaamisen arvioinnin sijaan.
- Arviointikriteerit ovat epäselvät.
- Aktiivisimmat kummiyritykset kuormittuvat toistuvien kontaktien seurauksena.

8.3 SUOSITUKSET

Tukeakseen koulutusohjelman kehittämistyötä arviointiryhmä suosittelee seuraavaa:

- Teoreettisten perusteiden vaatimuksia vahvistetaan ”tekemällä oppii” -ideologian sijaan.
- Erilaisten opettajavetoisten opetussessioiden (esimerkiksi ”treenit”) hyödyntämistä jatketaan.
- Opiskelijaohjausta tehostetaan ja opiskelijoiden itseohjautuvuuden tukijärjestelmiä kehitetään joustavissa oppimisympäristöissä.
- Oppimispäiväkirjoja ja kehityskeskusteluja hyödynnetään opiskelijoiden työmäärien arvioinnissa.
- Opettajien työkuormitusta seurataan työhyvinvointiin liittyvien ongelmien välttämiseksi.
- Kv-osaajalinjan opiskelijoiden oppimisympäristöjen kehittämiseen paneudutaan.
- Toimivaa työelämäyhteistyötä kehitetään edelleen.
- Yhteistyöyrittäjäverkostoa laajennetaan ja kumppanit kytketään vahvemmin mukaan koulutuksen kehittämiseen.
- BisnesAkatemian tunnettua lisään yritysten sitouttamisen vahvistamiseksi.
- Kansainvälistä yhteistyötä monipuolistetaan sekä Fachhochschule Kielin että CARPE-verkoston kanssa.

- Viestinnän painottuminen jatkossakin ensisijaisesti Salon seutukuntaan.
- Viestinnässä koulutusohjelman kannattaa jatkossakin keskittyä ensisijaisesti Salon seutukuntiin.

LÄHTEET

Ahonen, P. 2010. ”Terveysalan aikuiskoulutus innovaatioympäristönä”, teoksessa Ahonen, P. & Koivuniemi, S. (toim.) Vastauksia terveysalan oppimishaasteisiin 4 – teemana aikuiskoulutus, 7–27, Turun ammattikorkeakoulun Raportteja 101. Turun ammattikorkeakoulu.

Argyris, C. & Schön, D. 1978. *Organizational learning: A theory of action perspective*, Reading, MA, Addison-Wesley.

Hakala, R. 2005. Ammattiosaamisen näyttöjen vaikutus opetusjärjestelyihin ja opetusmenetelmiin – vain hyviä ajatuksia vai todellista toiminnan muutosta? Opetushallitus.

Kolb, D.A. 1984. *Experiential Learning: experience as the source of learning and development* New Jersey: Prentice-Hall.

Korkeakoulujen arviointineuvosto 2010. Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsikirja vuosiksi 2011–2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 16: 2010. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Kotter, J.P. 1996. *Leading Change*. Harvard Business School Press.

Lehtinen, E., Palonen, T., Tynjälä, P., Klemelä, K., Merenluoto, S., Pohjola, K. & Veermans, K. 2012. Korkeakoulutettujen jatkokoulutuksen haasteet ja ehdotus järjestelmän kehittämiseksi. Julkaisematon käsikirjoitus.

Nonaka, I. & Takeuchi, H. 1995. *The Knowledge-Creating Company*. New York: Oxford University Press.

Opetusministeriö. 2004. Koulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6.

Siltanen, J. 2009. *Once You've Tried It, You Won't Go Back! - Studying a BBA Degree via Running and Developing Your Own Business At TAMK Proacademy*. Teoksessa O. Kallioinen (toim.) *Learning by Developing – New Ways to Learn 2009 Conference Proceedings*. Laurea Publications D7, 177-194. Saatavana http://www.laurea.fi/fi/tutkimus_ja_kehitys/julkaisut/tyopaperit_d_sarja/Documents/D07.pdf

Tynjälä, P. 2004. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tammi. Tampere.

Vesterinen, P. 2001. Projektiopiskelu ja -oppiminen ammattikorkeakoulussa, Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 189. Jyväskylä.
<http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/kas.html>

LIITTEET

LIITE I – KOULUTUSOHJELMAN VALITSEMAT ITSEARVIOINTIRAPORTTIIN LIITTYVÄT TEEMAT JA KYSYMYKSET, JOISTA KOULUTUSOHJELMA TOIMITTI NÄYTÖT

X1. ”Elävä näyttö” Salo BisnesAkatemiasta

X2. Videoita Salo BisnesAkatemiasta

A. Koulutusohjelman, opetussuunnitelman ja opetuksen suunnittelu

A1. Perustietoa CDIO-roolistamme ja CDIO-periaatteet

A2. Muistiinpanot strategian pohjalta tehdystä toimintasuunnitelmaideoin-
nista vuodelle 2010

A3. Toimintasuunnitelman liikennevaloseuranta vuodelta 2010

A4. OPS2010-suunnittelun aikataulus ja työryhmät

B. Opetus ja ohjaus

B1. Orientaatio-ohjelma syksyille 2011

B2. Opintopolkudokumentti

B3. Valmistuneiden opintosuoritusotteita

B4. Kaksi esimerkkitoteutussuunnitelmaa (ammatillinen kasvu ja talousmate-
matiikka sekä tilastolliset menetelmät)

B5. Pia Lindgrenin Kokkolan viestintäpäivillä 2011 pitämä esitys opintojaksosta Selling in International Environment ja esimerkki opintojakson loppuraportista

C. Oppimisen ja toiminnan arviointi

C1. Lomakkeita harjoitusyritystoiminnasta (yrityksen liiketoiminnan perusteet -opintojakso) ja Salo BisnesAkateemiasta

C2. Muistio opiskelijapalautetilaisuudesta

LIITE 2 – ARVIOINTIVIERAILUN OHJELMA

Aika:	28.11.2011 klo 8.30–16.00
Paikka:	Ylhäistentie, Salo
Arviointiryhmä:	Kaija Lind, koulutusjohtaja, puheenjohtaja Harri Jalonen, yliopettaja Ismo Kantola, kehityspäällikkö Tuomas Lahtinen, opiskelijaedustaja Juha Leimu, koulutus­päällikkö Katri Salonen, aluekehityspäällikkö Taina Vahtera, lehtori Kirsi Angerpuro, suunnittelija, sihteeri

Klo	Arviointiryhmän lisäksi paikalla
8.00–8.45	Arviointiryhmän kokous
8.45–9.20	Koulutusohjelman johdon haastattelu koulutusjohtaja Juha Kontio ja koulutuspäällikkö Mika Suutari
9.30–10.45	<p>Caset: Harjoitusyrittöistä ja Salo BisnesAkatemia</p> <p>Aika käytettiin puoliksi edm. kesken. Molempien esittelyiden kesto noin 5 min, joiden jälkeen opiskelijoiden ja opettajien haastattelu.</p> <p><i>Harjoitusyrittöistä (yrityksen liiketoiminnan perusteet (YLP)):</i></p> <p>Opettajat: Anne-Marie Jünger (lehtori, harjoitusyrittöskoordinaattori, YLP, harjoitteluvastaava) Markku Rajala (pt. tuntiopettaja, harjoitusyrittöskoordinaattori, YLP)</p> <p>Opiskelijat: Meri Virtanen (NLIISS11) Riku Ruotsalainen (NLIISS11) Mari Moision (NLIISS10BA/BisnesAkatemia) Sini Jalonen (NLIISS10BA/BisnesAkatemia) Laura Lietzen (S058S09, tälle ryhmälle ei vielä ollut uuden OPSin sv-valintaa)</p> <p><i>BisnesAkatemia:</i></p> <p>Opettajat: Puhakainen Jussi (yliopettaja, sv-vastaava/BisnesAkatemia) Kallio-Gerlander Jaana (lehtori, valmentaja/BisnesAkatemia, OPS-vastaava)</p> <p>Opiskelijat: Mikko Määttänen (tj, osuuskunta Proodo) Aleksi Tossavainen (tj, osuuskunta Meilo) Ville Koskinen (hallituksen pj, osuuskunta Zemi)</p>

10.45–11.15	<p>Hyvän opetuskäytännön (=Osuuskunta Zemin myyntikoulutus uusille osuuskunnille) esittäminen ja keskustelu arviointiryhmän kysymysten pohjalta.</p> <p>Opiskelijat: Emma Oranta (osuuskunta Zemi) Anna Heinikangas (osuuskunta Zemi) Sami Kettunen (osuuskunta Proodo)</p> <p>Opettaja: Kallio-Gerlander Jaana (valmentaja/BisnesAkademia, OPS-vastaava)</p>
11.15–11.45	Lounastauko
11.45–13.00	<p>Projektio opiskelu: BisnesAkatemian ”Sekaisin Salosta” ja ”Osaamisen vientihanke Vietnamiin” -projektien esittelyt sekä opiskelijoiden ja opettajien haastattelu.</p> <p><i>BisnesAkatemian Sekaisin Salosta –projekti:</i></p> <p>Opiskelijat: Emma Oranta (osuuskunta Zemi) Anna Heinikangas (osuuskunta Zemi) Sami Kettunen (osuuskunta Proodo)</p> <p>Opettaja: Jaana Kallio-Gerlander (valmentaja / BisnesAkademia, OPS-vastaava)</p> <p><i>Osaamisen vientihanke Vietnamiin -projekti:</i></p> <p>Opiskelijat: Katri Killström Assi Nyberg</p> <p>Opettajat: Jussi Puhakainen (yliopettaja, sv-vastaava/BisnesAkademia) Lea Oksanen (pt. tuntiopettaja, osa työstä hankesuunnittelua) Pia Lindgren (lehtori, sv-vastaava/sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja, kv ja kielet, monikulttuurisuus)</p>

13.10–14.30	<p>Opiskelijoiden haastattelu:</p> <p>Laura Lietzen (S058S09) Kimmo Iiro (ASLIS09) Mari Moisio (NLIISS10BA) Sini Jalonen (NLIISS10BA) Riikka-Maria Saarinen (NLIISS10KV) Otto Korko (NLIISS10KV) Irina Mänkäre (NLIISS11)</p>
14.40–15.45	<p>Opettajien haastattelu:</p> <p>Anne-Marie Jünger (lehtori, harjoitusyrityskoordinaattori (YLP), harjoitteluvastaava) Jaana Kallio-Gerlander (lehtori, OPS-vastaava, valmentaja/BisnesAkatemia) Lasse Korkeaaja (lehtori, juridiikka, henkilökuntaedustaja johtoryhmissä, luottamusmies) Pia Lindgren (lehtori, sv-vastaava/sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja, kv ja kielet, monikulttuurisuus) Lea Oksanen (pt. tuntiopettaja, osa työstä hanketoimintaa) Marita Nummi-Wikström (pt. tuntiopettaja, harjoitusyritysohjaaja)</p>
15.45–16.00	Arviointiryhmän kokous